

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Vzájemná pomoc a péče u rodin ve vícegeneračním
soužití**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Eliška Nováková

Vedoucí: doc. PhDr. Mojžíšová Adéla, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem *Vzájemná pomoc a péče u rodin ve vícegeneračním soužití* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29.4. 2024 .....

Nováková Eliška

Poděkování

Děkuji mé vedoucí bakalářské práce, paní doc. Adéle Mojžíšové, Ph.D, za cenné rady, trpělivost a čas, který mi věnovala. Poděkování patří všem komunikačním partnerům, kteří se podíleli na mém výzkumu. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům, kteří mi byli oporou po celou dobu mého studia.

Vzájemná pomoc a péče u rodin ve vícegeneračním soužití

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje aktuálnímu tématu, a to vzájemnou pomocí a péčí u rodin ve vícegeneračním soužití. Teoretická část bakalářské práce se věnuje rodině, ontogenezi jednotlivých vývojových období, které jsou důležité pro pochopení potřeb jednotlivých generací. V poslední kapitole se zaměřuji na vícegenerační soužití.

Praktická část zahrnuje vyhodnocení výsledků, které byly zjištěny během výzkumného šetření. Hlavním cílem mé bakalářské práce je identifikovat silné a slabé stránky vícegeneračního soužití, pro jeho naplnění jsem využila kvalitativní výzkumné šetření. Hlavní výzkumná otázka byla: *„Jaký vliv má soužití více generací na vzájemnou pomoc a péči?“*

Pro získávání dat byla zvolena technika polostrukturovaných rozhovorů. Komunikační partneři byly do výzkumu vybráni pomocí metody sněhové koule. K vyhodnocení kvalitativních dat byla využita metoda otevřeného kódování na základě polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumná práce byla realizována za pomoci rozhovorů s komunikačními partnery rozdělených podle jednotlivých generací, což umožnilo získat specifické výsledky pro každou generaci zvlášť. Z výzkumu byly identifikovány silné stránky, jako předávání zkušeností a na to navazující prohlubování mezilidských vztahů. Díky tomu vzešla nejdůležitější silná stránka, a to zvýšená potřeba pomoci a péče. Ve výzkumu byly zjištěny také slabé stránky, a to především názorové rozdíly, které vznikají v důsledku dalších slabých stránek, kterými jsou omezení soukromí a neustálá kontrola.

Bakalářská práce může sloužit jako informační materiál pro rodiny, které uvažují o vícegeneračním soužití, nebo již v takovém uspořádání žijí. Bakalářská práce může být dále využita i jako studijní materiál pro studenty zabývající se touto problematikou.

Klíčová slova

Rodina; vícegenerační soužití; generace; pomoc; péče

Help and care in multigeneration families

Abstract

This bachelor thesis deals with a current topic, namely mutual aid and care in families in multigenerational cohabitation. The theoretical part of the bachelor thesis is devoted to the family, the ontogeny of the different developmental periods, which are important for understanding the needs of each generation. The last chapter focuses on multigenerational cohabitation.

The practical part includes an evaluation of the results that were found during the research investigation. The main aim of my bachelor thesis is to identify the strengths and weaknesses of multigenerational cohabitation, and I have used qualitative research inquiry to fulfil this aim. The main research question is: "*What is the impact of multigenerational cohabitation on mutual help and care?*"

For data collection the technique of semi-structured interviews was chosen. Communication partners were selected for the research using the snowball method. The open coding method based on semi-structured interviews was used to evaluate the qualitative data. The research work was conducted using interviews with communication partners divided by generation, which allowed for generation-specific results. From the research, strengths were identified as the transfer of experiences leading to another one, which is the deepening of interpersonal relationships. As a result, the most important strength emerged and that is the increased need for help and care. Weaknesses were identified in the research and these are mainly differences of opinion that arise due to other weaknesses which are privacy restrictions and control.

The bachelor thesis can serve as an information material for families who are considering multigenerational living arrangements or are already living in such an arrangement, it can also serve as a study material for students dealing with this issue.

Key words

Family; multigenerational cohabitation; generations; help; care

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	9
1.1 Rodina.....	9
1.1.1 Vymezení pojmu rodiny	9
1.1.2 Funkce rodiny	9
1.1.3 Rodina dle funkčnosti	11
1.1.4 Rodina v minulosti.....	12
1.2 Ontogeneze jednotlivých generací.....	14
1.2.1 Období dětství a adolescence.....	14
1.2.2 Období dospělosti	15
1.2.3 Období stáří.....	16
1.2.4 Druhy generací.....	17
1.2.5 Sociální role	19
1.3 Vícegenerační soužití.....	19
1.3.1 Výhody a nevýhody vícegeneračního soužití	20
1.3.1 Rituály rodiny	21
1.3.2 Pravidla pro vícegenerační soužití	22
1.3.3 Mezigenerační solidarita.....	23
1.3.4 Sendvičové generace.....	24
2 Cíl práce a výzkumné otázky	25
2.1 Cíl výzkumu.....	25
2.2 Výzkumná otázka	25
3 Metodika	25

3.1	Metody a technika výzkumu.....	25
3.2	Charakteristika výběrového souboru	26
3.3	Realizace výzkumu, harmonogram výzkumu.....	26
3.4	Zpracování získaných dat	27
3.5	Etika výzkumu	27
4	Výsledky	28
4.1	Charakteristika komunikačních partnerů	28
4.2	Výsledky výzkumu	29
5	Diskuse.....	45
	Závěr	50
	Seznam použité literatury	52
	Seznam obrázků a tabulek	56
	Seznam příloh	57

Úvod

Jako téma pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila vzájemnou pomoc a péči u rodin ve vícegeneračním soužití. V současné době, je toto téma čím dál aktuálnější a vícegenerační soužití získává na důležitosti, a to jak v České republice, tak i v zahraničí.

Vícegenerační soužití je způsob bydlení, kde pod jednou střechou spolu žije více generací jedné rodiny dohromady. Typicky to jsou děti, rodiče a prarodiče. Toto uspořádání umožňuje členům rodiny sdílet spolu každodenní život, a to i péči o děti, starší členy rodiny nebo domácnost. Vícegenerační soužití není novým fenoménem, ale jeho podoba a funkce se vyvíjely a měnily v průběhu celé historie. V minulosti bylo častější, že více generací žilo společně z ekonomických nebo praktických důvodů, dnes je tato forma soužití často volena i z důvodů emocionálních a sociálních. Vícegenerační soužití má přímý vliv na vzájemnou pomoc a péči mezi členy rodiny. Tento způsob soužití může zásadně ovlivňovat každodenní život a fungování rodin, a to jak pozitivně, tak negativně.

Důvodem výběru tohoto tématu pro mě byla vlastní zkušenost. Vyrůstala jsem a stále žiji ve vícegenerační domácnosti. Tato zkušenost mi poskytla dostatečný pohled na to, jaký vliv může mít vícegenerační soužití na vzájemnou pomoc a péči. A zároveň jaké může přinášet významné výhody, tak i potenciální výzvy. Zajímalo mě tedy, jaký vliv má soužití více generací na vzájemnou pomoc a péči u ostatních vícegeneračních rodin.

1 Teoretická část

1.1 Rodina

1.1.1 Vymezení pojmu rodiny

Rodinné soužití představuje dle Urbana (2017) dlouhodobé společné žití osob propojených vztahy příbuznosti, včetně rodičů a jejich biologických nebo adoptovaných potomků. Autor uvádí, že se jedná o intimní a v zásadě uzavřenou skupinu lidí, kteří jsou svázáni vazbami krve, manželstvím či adopcí. Tato skupina tvoří společnou ekonomickou jednotku, přičemž dospělí členové nesou odpovědnost za výchovu a rozvoj dětí (Urban, 2017).

Dle Hartla (2004) rodina plní hlavní roli v předávání základních hodnot a norem dané společnosti. Autor uvádí například tradice, zvyky, mravy, zákony nebo i tabu, které dítě připravují ke společenskému životu. Typická nukleární rodina dle autora zahrnuje dva dospělé manžele, kteří nejsou pokrevně příbuzní a jejich děti. Autor dále zmiňuje, že rodina může zahrnovat také žijící prarodiče, jež žijí s mladší generací nebo děti z předchozích vztahů jednoho z manželů, tehdy se už nejedná o rodinu nukleární, nýbrž rozšířenou. Rodina svým členům poskytuje nezbytné funkce, jednou z nejvýznamnějších je funkce emocionální, a to zpočátku mezi manžely a následně mezi jejich dětmi, tuto funkci zajišťuje především vzájemnou láskou (Hartl, 2004).

1.1.2 Funkce rodiny

1.1.2.1 Emocionální funkce

Emocionální funkci rodiny dle Krause (2008) nelze zastoupit žádnou jinou institucí. Tuto funkci tvoří jedinečný citový prostor, který rodina poskytuje, zahrnující pocit lásky, bezpečí a jistoty a je základním kamenem, jehož význam a smysl zůstávají neměnné, dodává autor. V žádném jiném sociálním uspořádání není dle autora možné nalézt tak silné a nezbytné emoční pouto, které rodina přirozeně vytváří mezi svými členy. Tato emoční spojitost je základem pro vývoj a udržení zdravých mezilidských vztahů, poskytujících stabilní a podpůrné prostředí pro osobní růst a vývoj každého člena (Kraus, 2008).

1.1.2.2 Ekonomická funkce

V současné době se Gillernová a kolektiv (2011) domnívá, že ekonomická funkce rodiny jako prostředníka mezi jednotlivcem a společností klesá, zejména v zemích s relativním dostatkem, jako je Česká republika. Autoři popisují, že v těchto společnostech se více klade důraz na osobní kvalitu života každého člověka, rodiny se proto nezaměřují na budoucí vývoj a více žijí současností, popisují autoři. Naproti tomu v chudších oblastech světa lze pozorovat, že rodiny dávají přednost potřebám mladších členů a jsou ochotné se spojit, aby jim umožnily odchod do oblastí s lepšími ekonomickými podmínkami nebo zaplatit za jejich studium, aby jim zajistily lepší vyhlídky do budoucna (Gillernová et al., 2011).

Narušení této funkce může vést k finančním potížím rodin, což může být v dnešní době často způsobeno nezaměstnaností nebo rostoucími životními náklady (Kraus, 2008).

1.1.2.3 Výchovná funkce

Vítková (2004) popisuje, že výchovná funkce rodiny představuje důležitou součást v procesu sociálního a osobnostního rozvoje dítěte. Rodina poskytuje dítěti nejen základní znalosti o světě, ale také ho připravuje na úspěšnou integraci do společnosti, uvádí Vítková (2004). Interakce v rámci rodiny nejsou dle autorky omezeny pouze na výchovu dětí, ovlivňují a formují všechny členy rodiny, jak v krátkodobém, tak v dlouhodobém horizontu. Tato výchovná funkce je podle autorky považována za zásadní a těžko nahraditelnou. Rodina vytváří hodnotový systém a pokládá základy pro utváření identity jedince a jeho životních cílů (Vítková, 2004).

1.1.2.4 Reprodukční funkce

Vítková (2004) popisuje reprodukční funkce rodiny jako jednu z jejích nejdůležitějších funkcí. Autorka dodává, že v dnešní rychle měnící se době tomu ovšem už tak zcela není a zmiňuje, že s rozvojem genetiky a medicínské technologie se rodina stává méně vnímána jako instituce určená primárně k zachování lidského rodu a péči o děti. Stále více je chápána jako sociální struktura, která se zaměřuje na splnění potřeb všech svých členů, dětí i dospělých (Vítková, 2004).

1.1.3 Rodina dle funkčnosti

1.1.3.1 Funkční rodina

Mlýnková (2011) popisuje funkční rodinu, kde všichni členové úspěšně a bez závažnějších obtíží zvládají všechny své role a úkoly. V této rodině nikdo nepocítuje nedostatek, ani materiálně, ani emocionálně. Případné běžné problémy jsou v rodině rychle a efektivně řešeny (Mlýnková, 2011). Funkční rodina podporuje nezávislost, osobní odpovědnost a svobodu myšlení svých členů, zároveň však udržuje těsné emoční pouto a pocit sounáležitosti (Gillernová et al., 2011).

1.1.3.2 Dysfunkční rodina

Dysfunkční rodinou se dle Mlýnkové (2011) označuje domácnost, ve které nejsou splněny základní potřeby jejích členů, a to jak na emocionální, tak praktické úrovni. Autorka popisuje, že se jedná o situace, kdy rodinné prostředí nenabízí adekvátní výchovu, emocionální podporu nebo finanční stabilitu, popisuje autorka. Takové rodiny často čelí výzvam v podobě nedostatečné citové vazby mezi členy, což může zahrnovat i nedostatečnou péči o stárnoucí příbuzné, a zároveň nezvládají efektivně spravovat své finance, popisuje autorka. Projevuje se například ve vyšším výskytu závislostí a v důsledku toho v neschopnosti pokrýt základní životní náklady, jako jsou nájem, stravování či zdravotní péče, dodává autorka. V takovém prostředí chybí dětem i starším členům rodiny pocit bezpečí a jistoty, který je nezbytný pro zdravý vývoj a pocit spokojenosti (Mlýnková, 2011).

1.1.3.3 Afunkční rodina

Afunkční rodina je dle Gillnerové a kolektivu (2011) charakterizována tak závažnými dysfunkcemi, že již není schopna plnit své základní funkce, což vážně poškozuje nebo dokonce ohrožuje životy dětí. Jakékoli pokusy o sanaci takové rodinné situace jsou dle autorů považovány za zbytečné. Proto nejlepším řešením pro blaho dětí je jejich umístění do alternativní, náhradní rodinné péče (Gillernová et al., 2011).

1.1.3.4 Problémová rodina

Gillnerová a kolektiv (2011) popisuje problémovou rodinu jako takovou, kde se objevují serióznější poruchy v některých nebo všech funkcích rodiny, které však nejsou natolik

závažné, aby ohrozily celkovou stabilitu rodinného systému nebo vývoj dítěte. Tato rodina je schopna řešit vzniklé problémy vlastními silami, případně s využitím jednorázové či krátkodobé vnější podpory (Gillernová et al., 2011).

1.1.4 Rodina v minulosti

1.1.4.1 Pravěká rodina

První zmínky o člověku dnešního typu se objevují již v mladší době kamenné, kde pravděpodobně žil v pokrevně příbuzných skupinách, popisuje Matoušek (1993). Tito lidé se zřejmě živili lovem a sběrem plodin. Autor odkazuje na archeologické nálezy z doby kamenné, které ukazují na významnou roli žen. Jedním z nálezů jsou například „dlouhé domy“, které byly podle autora obývány několika rodinami, příbuznými po matčině straně. Tyto rodiny byly malé, především díky nízké porodnosti zapříčiněné dlouho dobou kojení dětí, což byl i jistý způsob antikoncepce. Dle Matouška (1993) je patrné, že ve společnosti, která migruje za svou obživou by matka těžko zvládala péči o více jak jedno dítě. Autor popisuje, že při stěhování se na jiné území jsou muži vpředu s připraveným loveckým vybavením, zatímco matky musí nést děti a veškerý majetek rodiny (Matoušek, 1993).

Matoušek (1993) uvádí, že změnu přinesla kolem roku 800 př. n. l. tzv. neolitická revoluce. Díky příznivějšímu klimatu mohli lidé zůstat déle na jednom místě a postupně začít s pěstováním rostlin a chovem zvířat. Při dlouhodobém osídlování a obhospodařování jednoho území dochází k rozvoji řemesel, obchodu a vojenství. Tehdejší společnost se začala rozlišovat na základě majetku. Hlavní postavení v rodině měl muž (Matoušek, 1993).

1.1.4.2 Rodina ve středověku

Dle Matouška (1993) byla rodina v tomto období patriarchální, její hodnoty byly především brány jako výrobní jednotka, bez ohledu na to, zda se věnuje zemědělství, chovu dobytka nebo řemeslům. Autor popisuje, že učení děti svému budoucímu povolání dochází v rodinách, nebo jako učedníci u jiných rodin. Sňatky se neuzavírají na základě vzájemných vztahů, ale dle ekonomických a společenských zájmů rodin, zmiňuje autor. Často se zde objevuje soužití více generací. Dle Matouška (1993) závisí počet členů rodiny na tom, zda rodina žije ve městě či na venkově. Na venkově jsou rodiny většinou početnější, ve městě je tomu právě naopak, početnější rodiny jsou z majetnějších vrstev.

S rodinou žijí také neprovdané dcery, neženatí muži a také tovaryši a učedníci, kteří nejsou nijak příbuzní, dodává autor. Na konci středověku obyvatelé měst upouští od vícegeneračního soužití, i když toto neplatí pro bohaté rodiny, které stále udržují společné soužití především kvůli zachování rodinného majetku (Matoušek, 1993).

1.1.4.3 Moderní rodina

Moderní rodina, vzniká po průmyslové revoluci, se od předchozích rodin odlišuje například upřednostňováním rovnosti pohlaví Jandourek (2012). Zatímco dříve byly dle autora role v domácnosti jasně dané, nyní je péče o děti a domácnost, ale i přispívání do rodinného rozpočtu sdílenou činností obou partnerů. Změny v moderní rodině můžeme pozorovat i u toho, že mnohé páry volí neuzavírat manželství a své děti vychovávají mimo něj, popisuje autor.

Dle Jandourka (2012) jsou rizikovými faktory pro tento typ rodiny mimo jiné majetkové rozdíly partnerů, odkládání početí dítěte, popřípadě naopak příliš brzké těhotenství, které je důvodem sňatku. Autor popisuje, že moderní doba s sebou přinesla i umělou antikoncepci, která umožňuje párům plánovat početí dětí. Nicméně to s sebou přináší nižší porodnost a problém pro celý sociální systém (Jandourek, 2012).

1.1.4.4 Současná rodina

Současná rodina prochází výraznými proměnami, a to jak v České republice, tak ve světě (Gillernová et al., 2011). Zatímco v minulosti tvořila pevný základ společnosti a jedince spojovala do silného celku, dnes ji charakterizuje větší proměnlivost vztahů, popisují autorky. V českém kontextu je dle autorů patrné, že rodina již není vnímána jako nezpochybnitelná konstanta. Autorky uvádí, že očekávání týkající se trvalosti vztahů se mění – lidé si ponechávají volnost odchodu, nejsou ochotni obětovat své osobní zájmy ve prospěch rodinné jednoty, což se projevuje ve zvyšujícím se počtu alternativních forem soužití. S rostoucím počtem rozvodů, které mohou vést k tvorbě neúplných nebo nových rodin, se zároveň mění i struktura domácností (Gillernová et al., 2011).

Dalším významným trendem je odkládání rodičovství, mladí lidé dávají přednost kariéře a osobnímu rozvoji, s tím je ale spojena i nižší porodnost (Gillernová et al., 2011). Tuto změnu autorky považují za částečný důsledek ekonomické nejistoty a změn v hodnotách, kde se klade větší důraz na individualismus a vlastní seberealizaci. Významnou roli

v tomto kontextu hraje dle autorek také vzrůstající vzdělanost žen, které se častěji rozhodují pro menší počet dětí nebo zůstávají bezdětné, aby mohly lépe skloubit profesní život s osobními potřebami. Tyto změny nám ukazují, jak se rodina jako instituce neustále vyvíjí a mění v reakci na změněné podmínky a potřeby jedinců i společnosti (Gillernová et al., 2011).

1.2 Ontogeneze jednotlivých generací

1.2.1 Období dětství a adolescence

Dětství a dospívání představuje dle Bechyňové (2003) zásadní období v životním cyklu jedince, během nichž dochází k intenzivnímu vývoji a formování osobnosti. Tyto vývojové etapy jsou charakterizovány různými fázemi a změnami, které mají zásadní význam pro psychický, fyzický a sociální vývoj člověka, popisuje autorka. Období dětství začíná v momentě, kdy se dítě narodí a trvá až do doby, kdy dosáhne 15 let (Bechyňová, 2003).

Otová a kolektiv (2020) dělí dětství na několik fází. Začíná novorozeneckým obdobím, které trvá prvních 28 dní života a je charakteristické rychlým rozvojem adaptačních schopností, popisují autorky. Bezprostředně po narození se u dítěte objevují základní reflexy, jako jsou sací, polykací, zvrací reflex nebo kašel (Otová et al., 2020).

Následuje kojenecké období, které trvá od konce prvního měsíce do konce prvního roku života, a je obdobím nejrychlejšího růstu a vývoje (Otová et al., 2020). Batolecí fáze pokrývá druhý a třetí rok života, během kterého dochází k rozvoji motoriky dítěte, například ke zlepšení schopnosti chodit, běhat, lézt po schodech nebo k vylepšení jemných motorických dovedností a řeči, zmiňují autorky.

V předškolním věku se dítě vyznačuje vysokou mírou pohyblivosti a dochází k diferenciaci osobnosti. Dítě má výrazně rozvinutou schopnost sdružování (Otová et al., 2020).

Období latence trvá dle Bechyňové (2003) od 6 do 11 let je fází, kdy dítě prochází emocionálním klidem a soustředí se na aktivizaci znalostí a dovedností. Toto období

autorka popisuje za důležité pro učení a rozvoj kognitivních funkcí, kde chlapci a dívky projevují zájem a odlišné aktivity, které reflektují jejich sociální a kulturní prostředí.

Bechyňová (2003) dále popisuje dospívání, jako přelomovou etapu mezi dětstvím a dospělostí během níž dochází k důležitým tělesným, psychickým a sociálním proměnám. Fáze dospívání je rozdělena na 12 až 15 let a adolescenci 15 až 20 let, je charakterizována hledáním vlastní identity a sexuální zráním, toto období je často vnímáno jako bouřlivé a plné experimentování, doplňuje autorka.

V dospívání hraje zásadní roli podpora ze strany rodiny a blízkého sociálního okolí (Bechyňová, 2003). Vnímavost rodičů k individuálním potřebám dětí, respektování jejich individuality a poskytování prostoru pro samostatná rozhodnutí jsou nezbytná pro jejich zdravý rozvoj. Otevřená komunikace a vzájemné porozumění mezi rodiči a dětmi jsou důležité pro tuto životní etapu (Bechyňová, 2003).

1.2.2 Období dospělosti

Dospělost je dle Otové a kolektivu (2020) obdobím, kdy jsou jedinci aktivní v práci a mnozí se zaměřují na reprodukci. Autorky popisují, že během této fáze dochází k postupnému poklesu funkčnosti tělesných systémů. Začátek dospělosti lze definovat z různých úhlů pohledu, podle právního hlediska v České republice dosahují lidé věku plné právní způsobilosti v 18 letech, což zahrnuje právo volit a zvýšenou trestní odpovědnost (Otová et al., 2020). Biologická dospělost, charakteristický ukončením puberty, je velmi individuální a obvykle nastává mezi 16. a 22. rokem života, popisují autorky. Sociální dospělost je dle autorek spojená s dokončením vzdělání, osamostatněním se od rodičů a schopností finančně zajistit sebe a případně rodinu, může být dosažena v širším věkovém rozmezí, od 16 do 30 let nebo i později (Otová et al., 2020).

V současné době jsou dle Otové a kolektivu (2020) pozorovány dva protikladné trendy v období dospělosti. Prvním je, že s lepšími socioekonomickými podmínkami dochází k poklesu věku nástupu puberty, zatímco doba potřebná k dosažení vzdělání, kariérního postavení a finanční nezávislosti se prodlužuje.

Věk prvního sňatku v České republice, který byl v minulosti jedním z nejnižších v Evropě, se nyní zvyšuje na 26 let a více u žen a 30 let a více u mužů, uvádí Otová a

kolektiv (2020). Druhým trendem jsou měnící se fyzické a psychické schopnosti lidí. Jsou ovlivněny jak genetickými predispozicemi, například pro studium, hudbu nebo sport, tak i negativními vlastnostmi a náchyllostmi k určitým onemocněním. Charakteristiky každého jedince jsou také formovány životními podmínkami (Otová et al., 2020).

Dospělost lze rozdělovat do třech stádií podle věku. Raná dospělost, obvykle do 30 let, je spojena s dokončením fyzického vývoje, vstupem do pracovního života a formováním intimních vztahů. Toto období někdy zahrnuje založení rodiny. Střední dospělost, trvající do 45 let, je obdobím vrcholné produktivity a intelektuálního rozvoje. Během této fáze mohou lidé zažívat krizi středního věku a syndrom prázdného hnízda, což souvisí s poklesem fyzické kondice a emocionálními změnami, popisuje Studium psychologie (2023). Pozdní dospělost, po 45. roku života, je dobou bilancování života a přehodnocování minulých rozhodnutí. Lidé se v tomto období více věnují koníčkům a volnému času, zatímco se zároveň vyrovnávají se známkami stárnutí jako jsou zhoršení zraku či pohyblivosti (Studium psychologie, 2023).

1.2.3 Období stáří

Stáří je proces, který s sebou nese řadu změn ve fungování organismu a jeho strukturách, vedoucích ke snížení nezávislosti a zvýšení náchylnosti poškození (Krejčíková & Langmeier, 2006). Konečnou fází tohoto období je smrt. Autorky popisují, že mezi typické znaky stárnutí patří oslabení imunitního systému, častější výskyt rakoviny a zpomalené hojení. Tyto fyziologické proměny ovlivňují všechny typy tkání a buněk v těle, včetně těch, které jsou součástí endokrinního a nervového systému, jež mají na starosti regulaci fyzických a mentálních procesů, uvádí Krejčíková a Langmeier (2006).

Ve věku nad šedesát let se dle autorek u většiny lidí objevují kognitivní změny, jako je zhoršení schopnosti vidět a slyšet, což může omezovat jejich běžné činnosti a zvyšovat riziko úrazů. Přesto lze tyto nedostatky částečně kompenzovat pomocí brýlí nebo sluchadel. Další kognitivní změny zahrnují úbytek krátkodobé paměti, zatímco dlouhodobá paměť zůstává relativně nedotčena. S přibývajícím věkem také dochází k poklesu intelektuálních schopností (Krejčíková & Langmeier, 2006).

Sociálními změnami ve stáří je samotný odchod do starobního důchodu (Mlýnková, 2011). Ten s sebou přináší i změnu sociálních rolí jednotlivce, který se přemění z pracovně aktivního občana na důchodce, popisuje autorka. Tato změna dle autorky často

znamená nejen ztrátu pracovní identity, ale i snížení sociální prestiže, jelikož senioři již nepřispívají k produktivitě společnosti stejným způsobem. V percepci společnosti může toto vést ke snížení jejich hodnoty, což je posilováno i mediálním obrazem seniorů jako těch, kteří pouze "čerpají" ze státního rozpočtu (Mlýnková, 2011).

Kromě toho Mlýnková (2011) popisuje, že penzijní systém často nedokáže zajistit seniorům udržení stejného životního stylu, jaký měli před důchodem, což vede ke snižování kvality jejich života v oblastech jako jsou stravování, zdravotní péče nebo volnočasové aktivity. Autorka popisuje, že adaptace na tyto změny může být pro některé obtížná, zvláště pokud nebyli na penzi dobře připraveni. Na druhé straně, někteří senioři se na důchod těší a plánují si ho aktivně vyplnit, což může výrazně přispět k jejich celkové spokojenosti a duševní pohodě (Mlýnková, 2011).

Emocionální prožívání v pokročilém věku dle Krejčíkové a Langmeiera (2006) slábne, lidé necítí emoce tak silně jako dříve. Často se chovají klidněji a trpělivěji, avšak někdy to může vést k nedostatku zájmu nebo až k apatii, popisují autorky. Počáteční fáze stárnutí je dle autorek často spojena s touhou po seberealizaci a užitečnosti pro ostatní, avšak později převládá potřeba přijetí a emocionální opory od blízkých. Starší lidé se často soustředí hlavně na své problémy a méně je zajímá okolní svět, což může vést k přehnané citlivosti a hypochondrii (Krejčíková & Langmeier, 2006).

1.2.4 Druhy generací

1.2.4.1 Generace Z (2000-2010)

Generace Z je dle Laniera (2017) velmi ovlivněna digitálním světem, s kterým přichází do styku od útlého věku, což utváří jejich očekávání ohledně rozmanitosti a inkluzivity. Autor je charakterizuje jako aktivní uživatele sociálních médií, což ovlivňuje jejich sociální interakce a způsob, jak sdílejí své zážitky. I přes vysokou digitální propojenost čelí výzvám v osobních vztazích, což vyvolává otázky o dopadu digitálního prostředí na jejich sociální a emoční dovednosti, udává Lanier (2017). Generace Z je také citlivá na globální problémy jako změna klimatu, což odráží jejich hodnoty a očekávání od společností v otázkách etiky a udržitelnosti (Lanier, 2017).

1.2.4.2 Generace Y (1986-1999)

Generace Y, známá jako mileniálové, představuje významnou část dnešní pracovní síly (Sítě v hrsti, 2021). Tato generace se narodila v období míru a technologického rozvoje, což formovalo jejich pohled na svět a přístup k životu, Sítě v hrsti (2021). Velmi jsou ovlivněni globalizací a technologiemi, jako jsou internet, sociální média a streamingové služby, které aktivně využívají a integrují do svého každodenního života. Mileniálové oceňují svobodu a mobilitu, které považují za samozřejmost. Mají tendenci užívat si život a klást velký důraz na osobní a finanční nezávislost. Oproti předchozím generacím si zakládají rodiny později, prioritizují profesní rozvoj, cestování a osobní zážitky, (Sítě v hrsti, 2021). V pracovním životě mileniálové usilují o kariérní růst a hledají práci, která je bude naplňovat a přinášet smysl, uvádí Sítě v hrsti (2021). Nejsou ochotni podřizovat se tradičním pracovním modelům, preferují flexibilitu a vyváženost mezi pracovním a soukromým životem. Hodně z nich pracuje na volné noze nebo jako digitální nomádi, což jim umožňuje cestovat a pracovat zároveň (Sítě v hrsti, 2021).

1.2.4.3 Generace X (1965-1986)

Generace X popisuje Hayese a kol. (2018) jako skupinu s dobrou pracovní morálkou a obecnou spokojeností s prací. Tato generace je charakterizována jako soběstačná, oceňující si kvalitu života. Dále o nich autoři zmiňují, že je znám jejich rezervovaný postoj k autoritám. Tato generace je také považována za cynickou a může být snadno frustrována, pokud se nedočká povýšení nebo zvýšení platu (Hayes et al. 2018).

1.2.4.4 Generace Baby boomers (1945–1965)

Smith (2020) popisuje generaci Baby boomerů několika vlastnostmi, které odrážejí dobu a prostředí, ve které vyrůstaly. Patří mezi ně silný důraz na rodinné a přátelské vztahy. Baby boomers jsou dle autora velmi cílevědomí, motivovaní a jsou známí svým sebevědomím a vírou v to, že tvrdá práce se vyplácí. Autor dále uvádí, že členové této generace jsou vnímáni jako vynalézaví, protože během svého života byli svědky mnoha technických inovací, což je vedlo k tomu, že se naučili využít dostupné zdroje a sami řešit různé problémy. Tyto charakteristiky ukazují, jak se Baby boomers uměli přizpůsobovat měnícímu se světu a jak ovlivnili kulturní společnost (Smith, 2020).

1.2.5 Sociální role

Sociální role určuje chování, které se od jedince v jeho pozici očekává (Vítková, 2004). Role dle autorky zahrnuje akce, chování nebo prezentaci, které jsou od osoby v dané situaci očekávány. To vyžaduje specifický způsob chování, který může být také očekáván, popisuje autorka. Lidé se svým sociálním rolím učí během cílené výchovy i získáváním sociálních zkušeností, kde motivace hraje klíčovou roli, Vítková, (2004). Motivací k přijetí určitých rolí může být jejich sociální hodnota, osobní potřeby nebo pozitivní vztah k skupině požadující danou roli (Vítková, 2004).

Hayesová (2013) uvádí, že během jednoho běžného dne se můžeme nacházet v několika různých sociálních rolích. Některé z těchto rolí jsou dle autorky trvalé a odrážejí naše postavení v rodině (jako například být dítětem, rodičem nebo partnerem), zatímco jiné mohou být krátkodobé a přechodné, jako třeba být cestujícím v autobuse. Existují také role, které zaujímáme delší dobu, ale mají svůj časový limit, například role studenta. Každá z těchto rolí s sebou nese očekávání jistého způsobu chování (Hayesová, 2013).

1.2.5.1 Konflikt rolí

Psychologie pro každého (2019), uvádí, že jedna osoba může zastávat několik rolí, které se mohou natolik lišit, že je obtížné je všechny vykonávat přesvědčivě. Například situace, kdy je někdo zároveň rodičem a má úspěšnou kariéru v náročném oboru nebo když je někdo povýšen na vedoucí pozici, ale snaží se zůstat blízkým přítelem svým podřízeným, může vést k tomu, že se osoba necítí být plně autentická v žádné z rolí, psychologie pro každého (2019). Tato rozporuplnost může vyvolávat negativní emoce, avšak je to něco, s čím se musíme vyrovnat, protože ve skutečnosti se mnozí z nás denně potýkají s podobnými kompromisy jako součástí našeho každodenního života (Psychologie pro každého, 2019).

1.3 Vícegenerační soužití

Mlýnková (2011) popisuje vícegenerační rodiny jako tři a někdy i čtyři generace žijící společně (prarodiče, rodiče a děti). Toto uspořádání dle autorky umožňuje poskytnout bezpečný domov pro stárnoucí osoby a nabízí praktickou pomoc v podobě péče o děti,

což rodičům umožňuje pracovat bez zbytečného stresu. Vícegenerační soužití však vyžaduje vzájemnou toleranci, porozumění a odpovídající životní prostředí dodává Mlýnková (2011). V případě, že rodina disponuje dostatečným prostorem a je schopna udržovat harmonické vztahy, může takové uspořádání efektivně spojit rodinné generace a přinést ekonomické výhody díky sdílení nákladů na domácnost (Mlýnková, 2011).

Autorky Telehuz a Brunerová (2020) uvádí, že v historickém kontextu bylo takové uspořádání běžné, zejména z důvodu nedostatku bydlení, kdy domácnost zahrnovala více generací žijících společně, často včetně dospělých dětí s jejich vlastními rodinami. V moderní době se trend vícegeneračního bydlení částečně vrací, je to způsobeno ekonomickými faktory, hlavně rostoucími náklady na bydlení a sociálními změnami, které vedou k tomu, že mladé rodiny a samoživitelé hledají ekonomické a opěrné výhody společného života s rozšířenou rodinou (Telehuz, Brunerová, 2020).

1.3.1 Výhody a nevýhody vícegeneračního soužití

Soužití více generací pod jednou střechou přináší jak pozitiva, tak negativa (Mlýnková, 2011). Mezi hlavní přednosti patří pevná opora a bezpečí pro starší členy rodiny, kteří díky tomu mají v případě potřeby jistotu pomoci, popisuje autor. Nejmladší generace má dle autorky jedinečnou příležitost vyrůstat v blízkosti prarodičů, což přispívá k rozvoji jejich respektu ke starší generaci a umožňuje jim lépe pochopit minulost a rozmanité životní perspektivy. Dle autorky tato blízkost také přináší praktické výhody, jako je pomoc s péčí o děti, což rodičům umožňuje snáze skloubit pracovní a rodinný život. Prarodiče na oplátku získávají užitečné informace od mladších generací, například o moderních technologiích, uvádí autorka (Mlýnková, 2011).

Mlýnková (2011) na druhé straně popisuje, že vícegenerační soužití vyžaduje určitou míru vzájemné tolerance, lásky a porozumění, stejně jako vhodné rodinné zázemí. Bez těchto složek může dojít k napětí a konfliktům, což může narušit rodinnou harmonii, doplňuje autorka. Ekonomická stránka soužití dle autorky nemůže být přehlížena, jelikož správně nastavené domácnosti mohou značně snížit náklady na život. Z těchto důvodů je zřejmé, že zatímco vícegenerační soužití přináší řadu výhod spojených s emocionální podporou, praktickou pomocí a ekonomickými benefity, je také nezbytné zvážit jeho potencionální výzvy, doplňuje autorka. Vzájemné porozumění a adaptace na potřeby

ostatních členů rodiny jsou proto zásadní pro udržení spokojeného a harmonického vícegeneračního soužití (Mlýnková, 2011).

Symons (2023) uvádí, že vícegenerační soužití může přinést řadu výhod, avšak se za ním může skrývat spousta rizik. Jedním z nich byla například pandemie COVID – 19, bylo zjištěno, že život ve vícegeneračním soužití zvyšoval riziko nákazy, konstatuje autor. Na druhou stranu osamělost seniorů během této doby měla výrazně negativnější dopad na psychické zdraví, včetně zvýšených případů úzkosti, deprese a sebevražedných tendencí (Symons, 2023).

1.3.1.1 Výhody pro děti ze vztahu s prarodiči

Výhodou, která pro děti plyne z vícegeneračního soužití s jejich prarodiči, je jejich pevnější vztah. Pro vnoučata představuje tato vazba nevyčerpatelný zdroj lásky, akceptace, trpělivosti a pevné podpory, kterou prarodiče poskytují na základě svých jedinečných zkušeností. Vnoučata mohou v těchto vztazích nalézt bezpečné útočiště u někoho, kdo je pro ně oporou a na koho se mohou spolehnout. Tato dodatečná podpora může mít pozitivní dopad na emocionální blaho dítěte dlouhodobě (Simpson, 2018).

1.3.1.2 Výhody pro prarodiče ze vztahů s vnoučaty

Pro prarodiče může být dle Simpsona (2018) výhodou samotný vstup do této role. Pro některé prarodiče může být zážitkem, který jim přináší novou energii, optimismus, pocit mládí a smysluplnosti, popisuje autor. Výzkumy ukázaly, že emocionální pouto mezi prarodiči a vnoučaty může přispět k ochraně před depresí, posílení kognitivních funkcí, a dokonce i prodloužení života (Simpson, 2018).

1.3.1 Rituály rodiny

Rituály představují dle Sobotkové (2012) pro každou rodinu charakteristické a ustálené postupy určitých aktivit, které slouží k ochraně, podpoře, udržení stability. Tyto zvyky mohou zahrnovat denní rutiny, jako jsou společná jídla, ranní rozloučení před odjezdem do školy nebo práce a večerní chvíle před spaním, popisuje autorka. Dále autorka popisuje že to jsou slavnostní události například oslavy narozenin, rodinných jubileí, Vánoc, Velikonoc a podobně, kde výrazně vyniká rodinná tradice.

Sobotková (2012) uvádí, že v dnešní době, která je plná rychlých a často i dramatických změn, rodinné rituály pomáhají zvládnout různé nástrahy života. Dle autorky hrají důležitou roli v utváření rodinné identity, zejména v obdobích, kdy je potřeba její upevnění. Rituály mají schopnost navazovat na rodinnou historii skrze tradice a přizpůsobovat se současným potřebám rodiny, čímž poskytují pocit kontinuity a usnadňují přijetí změn (Sobotková, 2012).

1.3.2 Pravidla pro vícegenerační soužití

Dle autorek Telehuz a Brunerové (2020) přináší vícegenerační soužití unikátní výzvy i příležitosti pro všechny zúčastněné. Autorky popisují, aby bylo soužití co nejharmoničtější, je nutné stanovit a dodržovat jistá pravidla, která respektují potřeby všech členů rodiny. Nejdůležitějším prvkem je otevřená komunikace zmiňují autorky. Dle Telehuz a Brunerové (2020) je důležité, aby si členové rodiny vzájemně vyjadřovali své pocity a potřeby a společně diskutovali o pravidlech soužití. Sdílení pozitivních zkušeností a radostí může výrazně přispět k posílení rodinných vazeb, rovněž je důležité řešit vzniklé problémy včas, popisují autorky. Ignorování problémů nebo odkládání jejich řešení může vést k jejich eskalaci a zbytečným konfliktům. Autorky Telehuz a Brunerová (2020) popisují, že vícegenerační soužití vyžaduje, aby si rodinní příslušníci navzájem naslouchali a zajímali se o sebe, což posiluje vzájemné pouto a porozumění. Dalším důležitým aspektem je dle autorek správné zvládnání negativních emocí (Telehuz & Brunerová, 2020).

Konflikty jsou dle autorek Telehuz a Brunerové (2020) přirozenou součástí každého společného soužití, nicméně je důležité naučit se zpracovávat pocity jako jsou vztek, frustrace nebo smutek. Autorky popisují, že by měl každý najít způsob, jak tyto emoce zvládat, aniž by ubližoval ostatním. V rámci vícegeneračního soužití je také důležité stanovit jasné hranice a pravidla soukromí, doplňují autorky. Každý by měl mít svůj vlastní prostor, který bude respektován ostatními (Telehuz & Brunerová, 2020). Dále je podle nich spravedlivé rozdělení domácích povinností a společného bydlení přispívá k pocitu spravedlnosti a rovnosti. Autorky považují za důležité, aby členové rodiny nevnucovali své názory a rady, pokud nejsou vyžádány. Každý by měl mít možnost vyjádřit svůj názor, ale zároveň respektovat názory ostatních a neprosazovat své názory za každou cenu (Telehuz & Brunerová, 2020).

1.3.3 Mezigenerační solidarita

Mezigenerační solidarita představuje vzájemnou podporu a soudržnost mezi různými generacemi v rámci rodiny nebo širší společnosti (Holub, 2020). Tento fenomén se dle autora projevuje zejména v situacích, kdy jedna generace přichází na pomoc další, například když dospělé děti pečují o své stárnoucí rodiče nebo naopak, když prarodiče pomáhají s výchovou vnoučat. Vzájemná podpora mezi generacemi se může týkat jak emocionální, tak praktické pomoci, včetně finanční podpory, péče o domácnost či sdílení životních zkušeností a rad, popisuje Holub, 2011. Mezigenerační solidarita je dle autora zásadní pro zdravé fungování rodin a společnosti jako celku, podporuje pocit sounáležitosti a přispívá k sociální soudržnosti. Tento způsob vzájemné podpory a ochoty obětovat se pro blaho druhých ukazuje na hluboké kořeny mezigenerační solidarity v lidské civilizaci a zdůrazňuje její význam pro překonávání společenských výzev (Holub, 2020).

1.3.3.1 Péče o seniora

Dle Jeřábka (2013) je podpůrná péče o seniora vhodná téměř pro všechny seniory a zahrnuje činnosti, které nevyžadují společné bydlení ani nijak značnou časovou investici. Příklady zahrnují pomoc s dopravou, finanční podporu a starost o domácnost. Důležitým faktorem v tomto typu péče je vztah mezi pečovatelem a osobou přijímající péči (Jeřábek, 2013).

Neosobní péče je typ péče, která je poskytována pravidelně a může být poskytována denně Jeřábek (2013). Zahrnuje činnosti jako je praní prádla nebo péče o domácnost. Tuto péči nemusí poskytovat pouze blízká osoba, ale například i pracovník pečovatelské služby (Jeřábek, 2013).

Jednou z nejnáročnějších forem je dle Jeřábka (2013) osobní péče o seniora. Ta vyžaduje nepřetržité zásahy a vysoké fyzické i psychické nároky na pečující osobu. Osobní péče je dle autora emocionálně náročná. Autor popisuje, že tato péče vyžaduje stálou přítomnost pečujícího, což je pro něj zatěžující. Může být poskytována jak v rodinném prostředí, tak v pobytových službách (Jeřábek, 2013).

1.3.3.2 Mezigenerační učení v rodině

Dle Rabušicové et al. (2011) je v rodinách nejčastěji možné pozorovat mezigenerační učení formou vzájemného sdílení znalostí, názorů a zkušeností mezi členy různých generací. Tento typ učení je dle autorů součástí širšího konceptu sociálního učení a odehrává se v běžných denních situacích rodinného života, jakými jsou společné aktivity a interakce. Autoři popisují, že rodiče předávají svým dětem nejen praktické dovednosti, jako je vaření nebo údržba domácnosti, ale také sociální dovednosti a finanční gramotnost. Vzdělávají je v oblastech morálky a hodnot, dodávají autoři. Vnoučata hrají důležitou roli v předávání znalostí o moderních technologiích a trendech a pomáhají starším generacím se orientovat ve světě nových technik, Rabušicová et al., (2011). Naopak prarodiče často zastávají roli při předávání rodinných tradic, historie a kultury, čímž přispívají k posílení kulturní identity a sebevědomí mladších generací (Rabušicová et al., 2011).

1.3.4 Sendvičové generace

Sendvičová generace představuje skupinu lidí, kteří se ocitli v situaci, kdy musí zároveň pečovat o své děti a současně o stárnoucí rodiče nebo rodiče svého partnera, přičemž sami jsou stále aktivní na pracovním trhu (Sendvičová generace, 2024). Tato stránka také uvádí, že generace vznikla jako přímý důsledek demografických změn v současné společnosti, která se vyznačuje delším životem, pozdějším mateřstvím žen, nárůstem počtu rodin s více dětmi a odloženým odchodem do důchodu. Členové sendvičové generace se potýkají s obrovským tlakem, protože se snaží skloubit péči o mladší a starší generaci, zatímco si udržují své profesní povinnosti a snaží se uchovat kvalitní vztahy se svým partnerem, uvádí Sendvičová generace (2024). Tato nepřetržitá rovnováha mezi různými životními aspekty je dle Sendvičové generace (2024) extrémně náročná a může mít za následek vysoké riziko psychických a zdravotních komplikací, sociální izolace a problémů v partnerských vztazích. Tyto výzvy, kterým čelí sendvičová generace, jsou přímým důsledkem současných demografických trendů a vyžadují pozornost a podporu ze strany celé společnosti, aby bylo možné zvládnout tuto komplexní situaci (Sendvičová generace, 2024).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo identifikovat silné a slabé stránky vícegeneračního soužití českých rodin a jeho vliv na vzájemnou pomoc a péči.

2.1 Cíl výzkumu

Cíl výzkumu 1: Hlavním cílem výzkumného šetření bylo identifikovat silné a slabé stránky vícegeneračního soužití českých rodin a jeho vliv na vzájemnou pomoc a péči.

2.2 Výzkumná otázka

Výzkumná otázka č. 1: Jaký vliv má soužití více generací na vzájemnou pomoc a péči?

3 Metodika

3.1 Metody a technika výzkumu

Pro výzkum bylo použito kvalitativní výzkumné šetření. Kvalitativní výzkum je proces zaměřený na porozumění určitým sociálním či osobním otázkám, a to skrze metodologické přístupy. Dle Hendla (2005) si výzkumník klade za cíl vytvořit ucelený a detailní pohled na danou problematiku, analyzovat různé typy dokumentů a textů a zohlednit názory účastníků zkoumání, které se odehrávají v jejich běžném prostředí. Dříve byl kvalitativní výzkum často vnímán jako doplňkový ke kvantitativnímu výzkumu, nicméně s časem se ukázalo, že pro určité obory a témata může být více vhodný, popisuje autor. Postupně si tak kvalitativní výzkum vybudoval pevné postavení, především v oblasti sociálních věd (Hendl, 2005).

Výzkumná data byla získána pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Polostrukturovaný rozhovor je dle Reichela (2009) charakterizován tím, že existuje předem stanovený seznam témat nebo otázek, které mají být diskutovány, avšak jejich konkrétní pořadí není pevně určeno. Autor také popisuje, že osoba, která rozhovor vede může do určité míry upravit formulaci otázek, ovšem je důležité, aby všechny předem určené otázky byly zodpovězeny. Některé varianty tohoto typu rozhovoru dle autora také umožňují klást dodatečné otázky (Reichel, 2009). Autor popisuje, že v určitých tematických oblastech může být požadována přesnější specifikace, zatímco v jiných je ponechána větší volnost, dodává autor. Polostrukturovaný rozhovor dle autora efektivně kombinuje přednosti

a minimalizuje nedostatky, jak volných a nestrukturovaných, tak plně strukturovaných rozhovorů. Tento typ rozhovoru umožňuje flexibilitu, která může přispět k přirozenější komunikaci a lepšímu vzájemnému porozumění, zčásti díky možnosti adaptace na osobnostní rysy vedoucího rozhovoru (Reichel, 2009).

3.2 Charakteristika výběrového souboru

Výzkumný soubor tvořily osoby žijící ve vícegeneračním soužití v okrese Havlíčkův Brod. Celkový počet komunikačních partnerů byly čtyři rodiny žijící ve vícegeneračním soužití. V rámci každé této rodiny byl vždy vybrán jeden zástupce z každé generace a s ním byl proveden rozhovor. Rozhovor probíhal o samotě, aby nedošlo k ovlivnění jinými členy rodiny. Počet komunikačních partnerů byl dosažen vysycením vzorku.

Pro výběr komunikačních partnerů byl realizován referenční výběr, metoda sněhové koule. Metoda sněhové koule se využívá v oblasti sociálních věd a představuje efektivní způsob výběru vzorků, zejména pro dosažení skupin, které jsou obtížně přístupné pomocí běžných metodologických přístupů (Abrau, 2023). Tato metoda se dle autora opírá o princip, kdy počáteční účastníci doporučují další osoby ze svého sociálního okolí, čímž se vzorek postupně rozšiřuje díky využití existujících sociálních sítí a vazeb. Přestože tato metoda představuje nákladově efektivní způsob, jak získat přístup k obtížně dosažitelným skupinám, může být omezena zkrácením výběru a omezenou možností zobecnění výsledků, popisuje autor. Navzdory těmto potenciálním nevýhodám metoda sněhové koule zůstává důležitým nástrojem pro získávání hlubšího porozumění specifických skupin obyvatelstva (Abrau, 2023).

3.3 Realizace výzkumu, harmonogram výzkumu

V lednu roku 2024 byla vytvořena řada otázek, které se zaměřovaly na vzájemnou pomoc a péči ve vícegeneračním soužití. Otázky byly sestaveny tak, aby při nedostatečné odpovědi bylo možno položit doplňující otázku. Poté byly osloveny osoby, žijící ve vícegeneračním soužití, zda by s nimi a jejich rodinami bylo možno provést rozhovory sloužící k získání dat do bakalářské práce. Rozhovory s členy jednotlivých generací probíhaly na přelomu února a března roku 2024 a trvaly průměrně 15 minut. Během rozhovorů bylo dosaženo dostatečného množství dat. Výzkumná šetření probíhala doma v rodinách žijících na Havlíčkovobrodsku. Všichni komunikační partneři byli seznámeni

s podstatou výzkumu, jeho cíli, metodami a postupy. Všichni komunikační partneři byli rovněž informováni o tom, že celý rozhovor je anonymní, každý z nich podepsal informovaný souhlas s nahráváním rozhovoru. Vzor informovaného souhlasu je k dispozici (Příloha 1).

3.4 Zpracování získaných dat

V bakalářské práci byla data analyzována pomocí metody otevřeného kódování. Dle Miovského (2006) je kódování proces analýzy dat, který vede ke shromáždění informací a následný vznik kódů. Autor dále popisuje, že jakmile jsou tyto jednotky definovány, jsou přiřazeny do skupin, které se nazývají kategorie. Tyto kategorie pak obsahují jednotlivé kódy, které pomáhají lépe pochopit a interpretovat data z výzkumu (Miovský, 2006).

3.5 Etika výzkumu

Před zahájením jednotlivých rozhovorů byli komunikační partneři opětovně informováni o zachování naprosté anonymity. Komunikační partneři byli rovněž seznámeni s tím, že nemusí odpovídat na otázky, které by jim byly nepříjemné či o tom, že pokud nebudou chtít z jakéhokoliv důvodu v rozhovoru pokračovat mohou ho kdykoliv ukončit.

Dle Reichela (2009) by se během výzkumu měla dodržovat tato daná etická pravidla:

- Objektivita výzkumníka,
- Nezneužívat získaných dat,
- Nezávislost výzkumníka,
- Získání dat legálním způsobem,
- Zajištění osobních, citlivých či důvěrných informací v anonymitě.

4 Výsledky

4.1 Charakteristika komunikačních partnerů

Za pomoci metody sněhové koule byli vyhledáni vhodní komunikační partneři, kteří splňovali předem stanovená kritéria, kterými byly žití ve vícegeneračním soužitím na Havlíčkovobrodsku. V následující tabulce jsou popsány potřebné informace o komunikačních partnerech. Počet komunikačních partnerů vychází ze čtyř rodin, které žijí ve vícegeneračním soužití.

Tabulka 1: Struktura komunikačních partnerů dle generací

Komunikační partner	Označení	Generace
Komunikační partner 1	KP1	Generace baby boomers
Komunikační partner 2	KP2	Generace baby boomers
Komunikační partner 3	KP3	Generace baby boomers
Komunikační partner 4	KP4	Generace baby boomers
Komunikační partner 5	KP5	Generace X/Y
Komunikační partner 6	KP6	Generace X/Y
Komunikační partner 7	KP7	Generace X/Y
Komunikační partner 8	KP8	Generace X/Y
Komunikační partner 9	KP9	Generace Z
Komunikační partner 10	KP10	Generace Z
Komunikační partner 11	KP11	Generace Z
Komunikační partner 12	KP12	Generace Z

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

4.2 Výsledky výzkumu

V této kapitole jsou výsledky, které byly zjištěny během rozhovorů za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovorů bylo celkem dvanáct. Ze získaných dat vzniklo 6 kategorií, přičemž každá z nich má 3 podkategorie. Tyto podkategorie slouží k odlišení názorů různých generací komunikačních partnerů.

Tabulka č 2: Identifikované kategorie

Kategorie	Název
1	Vnímání vzájemné pomoci a péče
2	Konkrétní příklady pomoci a péče v rodině
3	Vliv vícegeneračního soužití na mezilidské vztahy
4	Role komunikace ve vícegeneračním soužití
5	Změny péče v průběhu času
6	Komplikace přinášející vícegenerační soužití

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Tabulka č 3: Identifikované podkategorie

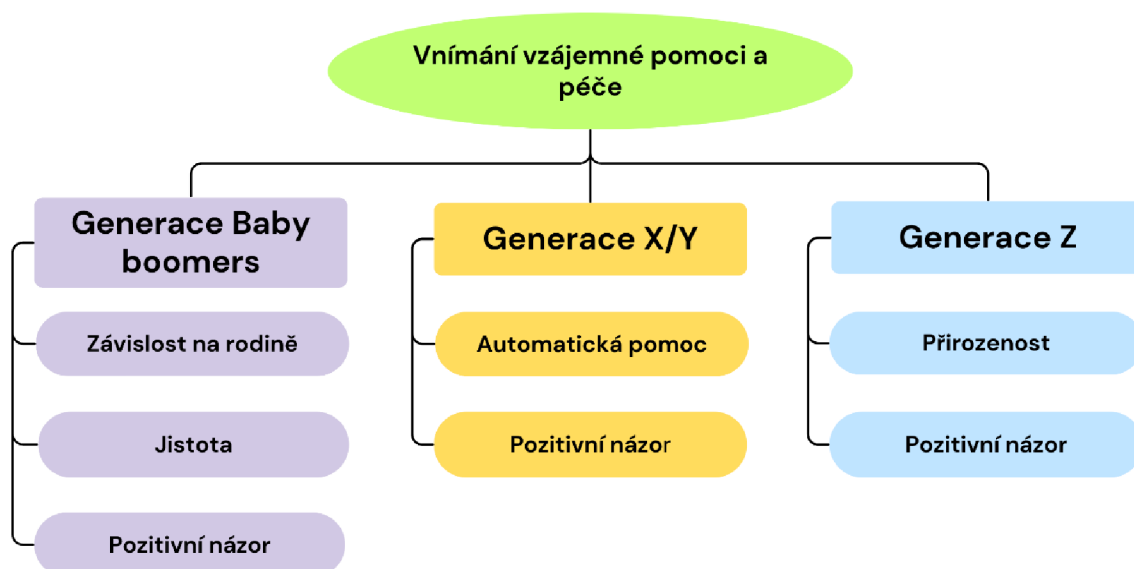
Podkategorie	Název
1	Generace baby boomers
2	Generace X/Y
3	Generace Z

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Kategorie 1: Vnímání vzájemné pomoci a péče v rodině

Tato kategorie se zaměřuje na vnímání vzájemné pomoci a péče v rodině z pohledu různých generací žijících ve vícegeneračním soužití. Tato kategorie má tři podkategorie, které slouží k odlišení vnímání vzájemné pomoci a péči různými generacemi.

Obrázek 1: Vnímání vzájemné pomoci a péče

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Podkategorie 1: Generace Baby boomers

Tato podkategorie se zabývá pohledem nejstarší generace – generace Baby boomers na vzájemnou pomoc a péči v rodině. Z odpovědí komunikačních partnerů generace Baby boomers se ukázalo, že všichni vnímají pomoc a péči v rodině za velmi důležitou. Takto to uvedl KP3: „*No tak jedině kladně, je hezký vědět, že máme jistotu v tom, že se o nás někdo postará až už nebudeme moct.*“ KP4 odpověděl takto: „*V naší rodině vnímám vzájemnou pomoc a péči jako velmi důležitou, máme v naší rodině skvělou podporu.*“

KP2 dokonce uvedl, že by vzhledem ke svému zdravotnímu stavu již nebyl schopný žít sám: „*Moje rodina mi musí pomáhat se vším, už to nezvládám sám, takže je to pro mě všechno.*“

Podkategorie 2: Generace X/Y

Komunikační partneři se shodují na pozitivním názoru k otázce „*Jak vnímáte vzájemnou pomoc a péči ve vaší rodině*“? KP5 a KP8 uvedli, že vnímají vzájemnou pomoc a péči jako automatickou. KP5 to uvedl takto: „*No tak všechno o sobě víme, je automatické si pomáhat.*“ KP8 sdělil toho: „*Myslím, že je to velmi důležitý, pomáhání je automatické, vychováváme k tomu i naše děti.*“

Dále komunikační partneři vnímají jako plus mít své blízké v rámci pomoci a péče blízko sebe. KP6 to uvedl tímto způsobem: „*Určitě je to výhoda mít své blízké kolem sebe, víme, že se na sebe můžeme spolehnout, když by se něco dělo.*“ KP7 řekl toto: „*Nevím, asi tak, že jsou tři generace, které spolu žijí vzájemně se akceptují a pomáhají si, mělo by to tak být, je to hezké.*“

Podkategorie 3: Generace Z

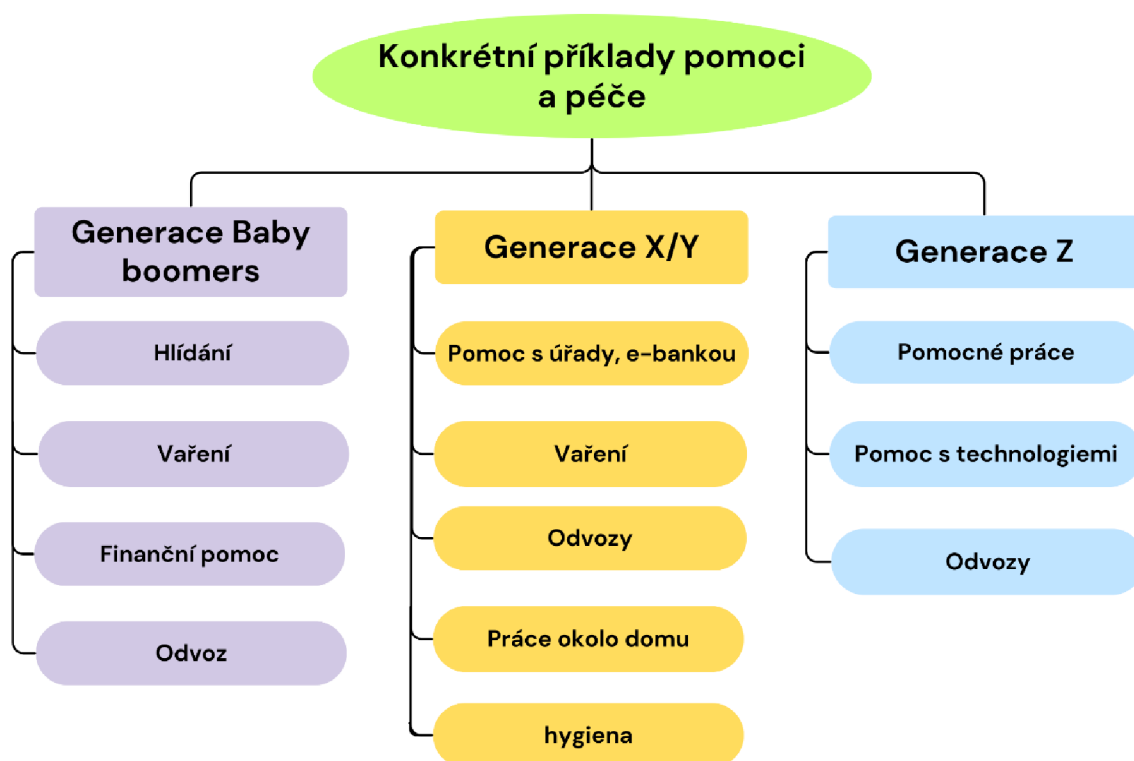
Z rozhovorů s komunikačními partnery z nejmladší generace bylo zjištěno, že všichni vnímají vzájemnou pomoc a péči pozitivně. KP10 a KP12 se zmínili, že je vzájemná pomoc a péče důležitá pro všechny členy rodiny. KP10 řekl: „*Je to důležitý pro všechny členy rodiny.*“ KP12 uvedl: „*Je to velmi přínosné pro všechny, si myslím.*“

KP9 a KP11 se shodli na tom, že je pro ně přirozené si pomáhat. KP9 to uvedl tímto způsobem: „*Tak je to něco přirozeného pro nás, když spolu žijeme tak si navzájem pomáháme, s čím je třeba.*“ KP11 řekl: „*No je asi tak, že je to automatické si pomáhat, že když spolu bydlíme jsme tu pro sebe.*“

Kategorie 2: Konkrétní příklady pomoci a péče

V této kategorii jsou vypsány příklady konkrétních příkladů pomoci a péče ve vícegenerační rodině. Tato kategorie má tři podkategorie, které rozdělují jakou roli v péči a pomoci jednotlivé generace zastávají, či naopak potřebují od druhých.

Obrázek 2: konkrétní příklady pomoci a péče

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Podkategorie 1: Generace Baby boomers

Komunikační partneři KP1, KP2 a KP3 uvedli, že jednou z pomoci, kterou v rodině pomáhají, nebo dříve pomáhali je odvoz vnoučat ze školy či z kroužků. KP1 řekl: „*No tak vozíme vnučku autem na vlak, když jede do školy.*“ KP2 sdělil: „*Už jim doma s ničím nepomáhám, ale dřív jsem vyzvedával vnučky ze školky a školy.*“ KP3 uvedl toto: „*Já sice neřídím, ale manžel vozil vnučky každý týden dvakrát do města na kroužky, počkal než skončí a odvezl je zase zpátky, mladý by to s prací nestíhali.*“

Další pomoc v rodině, kterou komunikační partneři uvádí je hlídání, nejde ovšem pouze o hlídání vnoučat, v současné době hlídají i domácí mazlíčky. KP1 sdělil: „*Hlídáme jim*

psa, když nejsou doma.“ KP2 řekl: *„S manželkou jsme hlídali vnučky, když bylo potřeba.*“
KP3 to uvedl takto: *„Když jsou na dovolený, staráme se jim o jejich domácí mazlíčky.*“
KP4 mi sdělil: *„No tak furt hlídáme nejmladší vnučku, když je třeba.*“

Komunikační partneři KP3 a KP4 sdělili, že jejich pomoc spočívá ve vaření pro ostatní členy rodiny. KP3 to popisuje tímto způsobem: *„Já asi pomáhám tak, že vařím v týdnu oběd ve větším, takže když ostatní přijdou domu, mají domácí teplé jídlo.*“ KP4 řekl: *„Když je třeba, vařím večere pro všechny, abych jim ušetřila čas.*“

Komunikační partneři KP1 a KP3 se shodují na finanční pomoci, kterou poskytovali svým dětem v začátcích budování svých vlastních rodin. KP1: *„Mladým jsme v začátcích taky pomáhali finančně.*“ KP3 zmiňuje toto: *„Když si mladý začali předělávat bydlení, samozřejmě že jsme jim pomáhali finančně, ne žádnou raketové částky, ale pomáhali jsme jim.*“

KP2 sdělil, že v současné době, spíše potřebuje pomoc on sám, než že by se zapojoval: *„Teď potřebuji pomoc i s hygienou, jsem rád, že nikomu z rodiny to nevádí a není to snad pro nikoho nepříjemný.*“

Komunikační partneři KP3 a KP4 uvádí jako hlavní pomoc, kterou potřebují od své rodiny pomoc s technologiemi a běžnou administrativou KP3 to sdělil tímto způsobem: *„Naši mladý nám zas pomáhají s placením složenek, a vším, co se dělá přes ten počítač, nebo na mobilu, na to my už nemáme nervy s manželem.*“ KP4 řekl: *„Potřebuji číst zprávy z telefonu, nezvládám to, vnučky ale vždycky pomůžou.*“

Podkategorie 2: Generace X/Y

Komunikační partneři KP5 a KP7 se shodují, že jejich hlavním úkolem v pomoci v rodině je práce kolem domu. Dále je to práce, kterou například dříve zastávali prarodiče, ale v současné době to již nezvládají. KP5 řekl: *„Staráme se o zahrádku, nebo to, co už babička dělat nechce, nebo nemůže.*“ KP7 zmínil: *„No tak my se staráme se o chod domácnosti, takové ty těžké práce, jako dřevo na zimu, obdělávání políčka, zalévání, sekání.*“

Komunikační partneři také uvádí, že jejich pomoc spočívá, ve vaření. KP5 řekl: *„Vařím o víkend, aby si babička taky odpočala od toho.*“ KP6 to popsala tímto způsobem: *„Musím každý den připravit i jídlo pro tchána, aby měl na druhý den.*“

Další činností, kterou komunikační partneři KP7 a KP8 popsali je pomoc s úřady a online bankovníctvím. KP7 řekl: „*zastáváme úřady, placení všech poplatků, které přijdou babičce nebo dědovi, aby je zaplatili online, oni to ani nemají vyřízené, nějaké online banking, nechtějí to už, takže to děláme za ně vždycky.*“ KP8 sdělil: „*Vyřizujeme babičce a dědovi el. dokumenty a bankovníctví*“

KP6 společně s KP8 popsali, že jejich pomoc a péče v rodině spočívá i s pomocí s hygienou a odvozy svých blízkých k lékaři. KP6: „*Naše hlavní náplň posledních měsíců je péče o tchána, hygienu, úklid, návštěvy lékaře, všechno zkrátka.*“ KP8 zmínil „*Vozíme babičku s dědou nebo strejdu, který tady žije s námi k lékaři na nákupy a kam je třeba. Strejdu ob den vždycky umeju, už to máme naučený takhle.*“

Podkategorie 3: Generace Z

Z rozhovorů s komunikačními partnery generace Z na téma, jakou pomoc a péči v rodině zastávají bylo zjištěno, že v domácnosti zastávají spíše pomocné práce. KP9 uvedl: „*No já jako nejmladší generace dělám doma spíš ty pomocné práce, uklízím a tak.*“ KP10: „*Každý má rozdělenou svou práci, kterou si zastává, já mám ty jednoduchý činnosti, jakože vaření, úklid a tak, pak jsou ty práce, co děláme všichni spolu, ať je to něco venku.*“

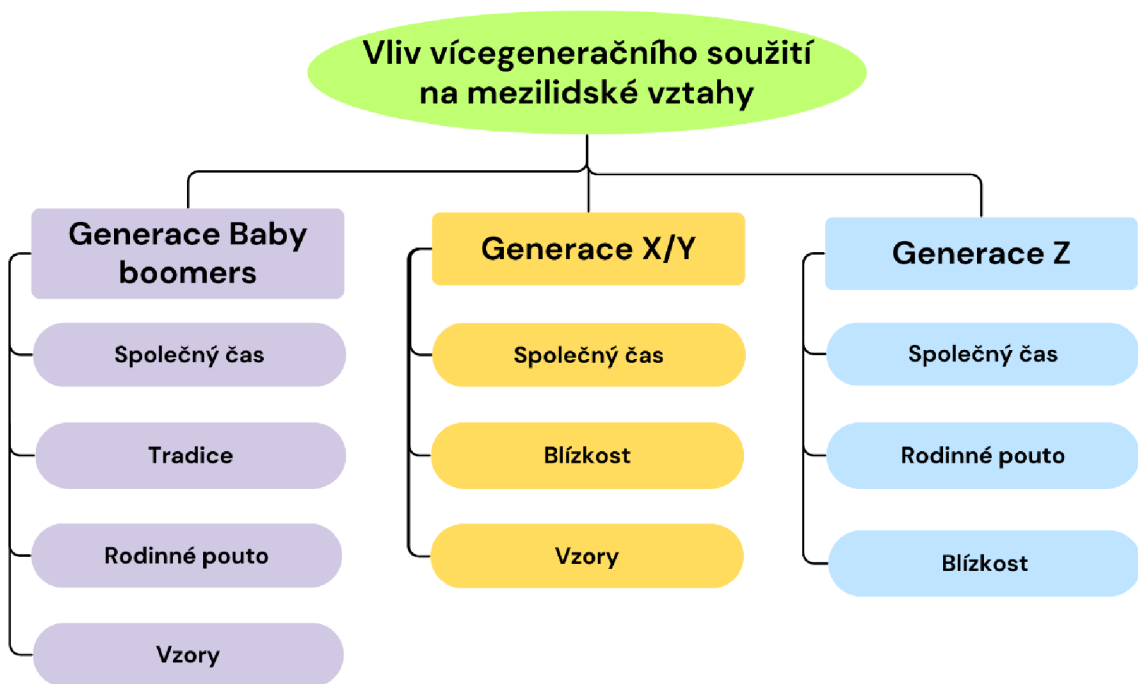
Další příklad pomoci v rodině, kterou komunikační partneři KP10 a KP12 zmínili je přímá péče o své blízké. KP10 to popisuje tímto způsobem: „*Ted', když je na tom děda huř, je to o to složitější, pomáháme se vším, jak s hygienou, tak třeba mu uklidit.*“ KP12 řekl: „*U nás je nejvíc péče o strejdu – dědy bráchu, který má zdravotní a tělesné postižení, takže už i s ním pomáháme, co se týče třeba hygieny, není to ale pravidlem, spíš výjimečně.*“

KP11 a KP12 uvedli jako příklad pomoci, kterou pomáhají ve své rodině je pomoc svým rodičům s vyzvedáváním svých sourozenců, nebo prarodičů kam je potřeba a pomoc s moderními technologiemi. KP11 uvedl: „*U nás je to hodně o tom, co je zrovna potřeba. Od vození babičky s dědou na návštěvy, instalování aplikací do telefonu až po vaření čaje, když je někdo nemocný.*“ KP12 řekl: „*Vozím mladší sestry ze školy a z kroužků taky čteme babičce a dědovi zprávy z telefonu každý večer.*“

Kategorie 3: Vliv vícegeneračního soužití na mezilidské vztahy

Tato kategorii se zaměřuje na vliv vícegeneračního soužití na mezilidské vztahy v rodině. Tato kategorie se člení do třech podkategorií, pro lepší přehled vlivu mezigeneračního soužití na mezilidské vztahy.

Obrázek 3: Vliv vícegeneračního soužití na mezilidské vztahy

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Podkategorie 1: Generace Baby boomers

Komunikační partneři KP1 a KP3 vnímají pozitivní vliv na mezilidské vztahy vzor, který vidí nejmladší generace v rodině v souvislosti se vzájemnou pomocí a péčí. KP1 to uvádí tímto způsobem: „Asi že když mladý vidí, jak se tady scházíme, jsme tu pro sebe, myslím, že i oni se pak budou se svými dětmi scházet takhle a pomáhat si. Doufám teda.“

KP3 řekl: „Je to dobré i pro vnučky, že mají zažitý vzor a postarají se o svoje rodiče.“

Dalším faktorem, který přispívá k prohlubování vztahů je společné trávení volného času a tradice, které společně v rodině dodržují KP1 to popsal takto: „K dobrým vztahům tady u nás asi přispívá třeba slavení všeho dohromady, na Vánoce máme třeba takový rituál, kdy společně s vnučaty dělám bramborový salát. Každý den se scházíme a klábosíme, všechno o sobě víme, co nás trápí, co právě prožíváme, a tak si můžeme jako víc pomoci

navzájem že jo.“ KP4 zmínil: „To společné trávení času, tradice, které tady máme, jak klasické, tak takové naše speciální bezpochyby pomáhají budovat pevné pouto, mezi námi.“

Pro KP3 je to blízkost, která má vliv na mezilidské vztahy: *„No tak vliv to má jenom pozitivní, je to takové, že jsme si bliž, jako jedna rodina držíme při sobě, kdybychom nebydli spolu, nevíme o sobě ani pětinu.“*

Podkategorie 2: Generace X/Y

Z rozhovorů s komunikačními partnery KP5, KP6, KP7 a KP8 bylo zjištěno, že vliv na mezilidské vztahy podle nich má hned několik faktorů. Faktorem, který se opakoval u všech komunikačních partnerů je společně strávený čas. KP5 řekl: *„Ale to, jak se furt scházíme, jíme společně o víkendech, máme takové tradiční pátky, to všechno má určitě za následek to, že jsme k sobě víc upřímní a nebojíme si říct co nás těší, ale i trápí.“* KP7 popsal společné trávení času tímto způsobem: *„Vidíme se každý den, trávíme spolu veškerý volný čas doma, jsme na jednom dvoře, v jednom domě, máme k sobě bliž. Můžeme si říct cokoli a nikdo se k vám neotočí zády“.* KP8 uvedl: *„Tak společný čas, který spolu trávíme při společných obědech, grilováním, posezení v pergole nás tak přirozeně sblíží si myslím.“*

Komunikační partneři KP6 a KP7 se shodují i na důležitosti vzoru, který mohou pozorovat doma v rámci péči a pomoci o své blízké. KP6 sdělila toto: *„Jsem ráda, že naše děti, no ony to jsou už dospělé slečny, vidí ten vzor v tom, že když byly malé babička s dědou se podíleli na jejich výchově, ne vždy to bylo dobře teda, a teď pomáháme dědovi. Doufám, že se tím pádem tenhle koloběh pomoci a péče nezastaví.“* KP7 řekl: *„Naše děti, když to vidí snad budou jednou stejný a postarají se o nás.“* KP8 pospal toto: *„Naše děti, odjakživa vychováváme k tomu, že pomáhat se má, když ale vidí, jak se k sobě chováme, je to pro mě snad taky přirozené, že jim druzí nejsou jedno a pomáhají automaticky bez říkání.“*

KP6 uvádí jako vliv na mezilidské vztahy pomoc dcer v péči o tchána: *„Vztahy se u nás, díky péči o tchána hodně upevnily, jsme v tom všichni spolu a táhneme za jeden provaz. Holcám jsme to nemuseli nijak říkat, že je to potřeba, prostě automaticky pomáhají.“*

Podkategorie 3: Generace Z

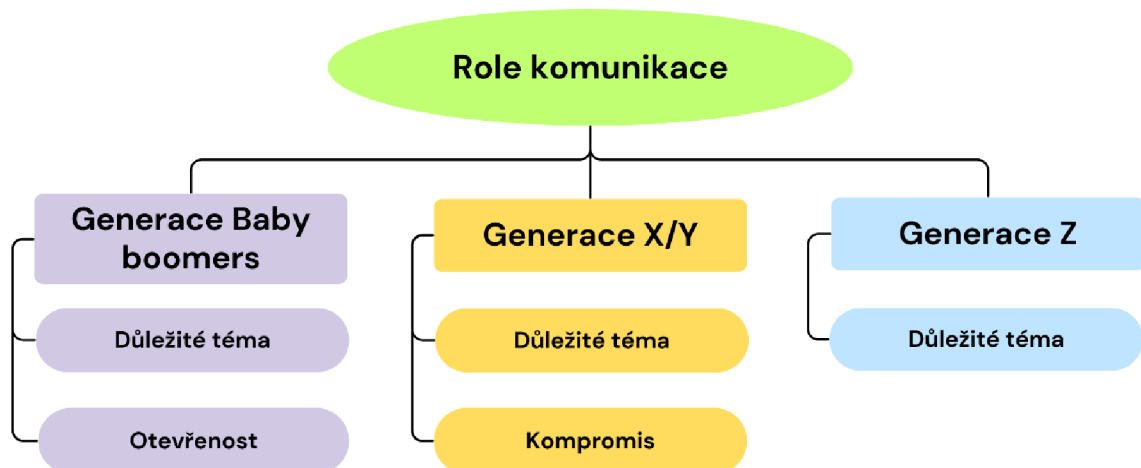
Všichni komunikační partneři generace Z popsali, že velký vliv na mezilidské vztahy má společný čas, který spolu tráví a blízkost, kterou mezi sebou mají. KP9 popsal: „*Trávíme spolu čas jak o svátcích, tak běžně každý den se sejdeme u kafe, pobavíme se jaký měl kdo den*“. KP10 uvedl: „*No tak to je podle mě hrozně propojený se vším, jsme spolu v každodenním kontaktu, víme o sobě všechno, tím vím, co si rodiče i babička s dědou zažili a jsem k nim ještě pokornější a vážím si jich*.“ KP11 zmínil toto: „*Jak už jsem říkala, jsme furt spolu, furt si o něčem povídáme a držíme při sobě řekla bych, dělo se toho už hodně, ale nikdy jsme se k sobě neotočili zády. Na druhou stranu je tady občas ponorka, ale to k tomu asi taky patří*.“ KP12 to popsal tímto způsobem: „*Jsme si blíž a vím, že můžu s čímkoliv za kýmkoliv přijít a oni mi pomůžou, určitě tomu napomáhá to, že spolu trávíme hodně času, ať to jsou obědy, svátky, nebo jen sledování seriálů, mám s babičkou a s dědou jeden oblíbený, tak koukáme*.“

KP11 uvedla jako vliv na mezilidské vztahy vícegenerační soužití, které ji naučilo, že je přirozené si v rodině pomáhat: „*Pro mě to má asi i ten vliv, že vidím, jak to chodí takhle v rodině, kde je i babička s dědou. Jsme tady jeden pro druhého a funguje to tak, že když já něco potřebuju oni mi pomůžou, a naopak já jim vždycky pomůžu, když můžu, vím, že se budu jednou o rodiče starat, až nebudou moct, nikdy jsem nad tím ani nepřemýšlela, že by to mělo být jinak*.“

Kategorie 4: Role komunikace

Tato kategorie popisuje, jakou roli má komunikace ve vícegeneračním soužití. I tato kategorie je rozdělena do třech podkategorií z důvodu rozlišení různých pohledů třech generací na roli komunikace ve vícegeneračním soužití.

Obrázek 4: Role komunikace

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Podkategorie 1: Generace Baby boomers

Všichni komunikační partneři se shodli na tom, že komunikace je velmi důležité téma pro pokojné soužití více generací. Komunikační partneři KP1, KP2 a KP3 se zmínili o tom, jak je potřebná otevřenost v komunikace. KP1: „Komunikace je velká věc, problém je, když si někdo něco myslí, ale neřekne to.“ KP2: „No komunikace je základ, bez toho by to nešlo.“ KP3: „To je právě ono, to je kámen úrazu občas. Je to to hlavní, je ale zle, když si neřekneme vše a pak se to třeba dozvíme od někoho jiného, že třeba jim třeba něco vadí.“ KP4 řekl: „Tak komunikace má velkou roli, díky pravidelný komunikaci si můžeme říct jak své radost, tak i starosti a obavy.“

Podkategorie 2: Generace X/Y

Komunikační partneři z generace X/Y se shodují na názoru, že komunikace je velmi důležité téma. KP5 řekl: „No ovšem komunikace je důležité téma, to nejde nikde bez toho, no a tady to platí dvojnásob, někdy komunikace trochu vážne, když se něco řekne

a pak to neplatí, protože staří zapomínají a mladí to kolikrát ani nevnímají.“ KP6 zmínil toto: *„Komunikace mezi všemi generacemi je velice důležitá, i když je ta domluva složitá, vždy jde najít nějaký kompromis.“* KP7 sdělil toto: *„Komunikace hraje velkou roli, bez správné komunikace by to byl začátek konce.“* KP8 to zmínil tímto způsobem: *„Komunikace je důležitá, stejně jako naslouchat, co druhé trápí, ať už jsou to zdravotní problémy, nebo jiné starosti. Je to ale občas boj, s tolika lidmi se domluvit, musíme vždy najít ten správný kompromis, aby to vyhovovalo všem“*

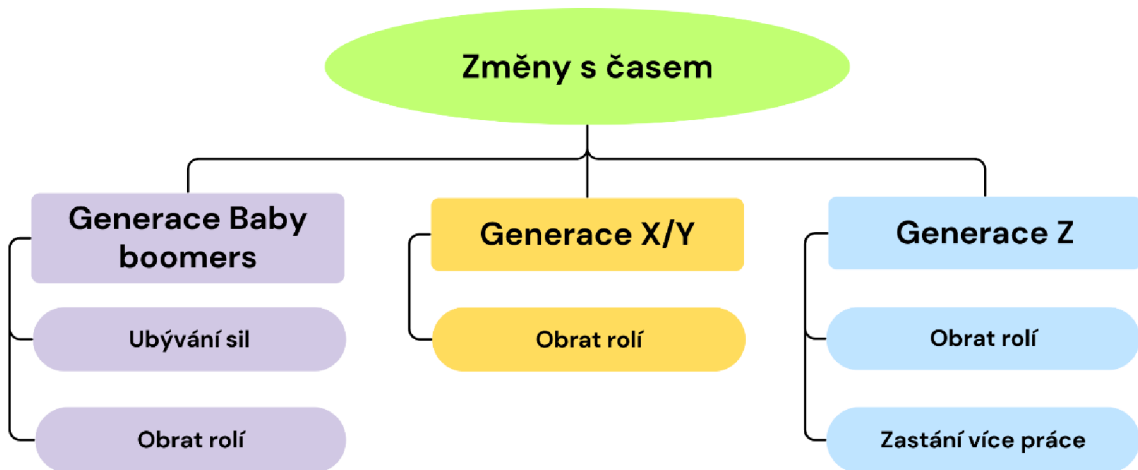
Podkategorie 3: Generace Z

Z rozhovorů s komunikačními partnery z generace Z bylo zjištěno, že pro všechny je komunikace důležitým tématem. KP9 sdělil: *„Tak komunikace je základ a myslím si, že komunikace je u nás na dobré úrovni, takže případné neshody dokážeme vykomunikovat.“* KP10 řekl: *„Komunikace je základ, musí být, aby to fungovalo.“* KP11 řekl: *„To je to nejdůležitější, co nám pomáhá spolu vycházet. Když se třeba na něčem domluvíme a je to pak jinak a já s tím už nepočítám, oheň je na střeše.“* KP12 sdělil toto: *„Komunikace má velkou roli, kdyby nefungovala, mohly by vznikat zbytečné hádky.“*

Kategorie 5: Změny péče v průběhu času

V této kategorii je popsáno, k jakým změnám došlo, nebo dojde s časem v souvislosti vzájemné pomoci a péče ve vícegeneračním soužití. Tato kategorie má tři podkategorie rozdělující se podle různých generací, tak, aby bylo možné porovnat změny, které nastaly, nebo nastanou pohledem všech generací, žijící ve vícegeneračním soužití.

Obrázek 5: Změny s časem

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Podkategorie 1: Generace Baby boomers

Všichni komunikační partneři uvedli, že jejich pomoc už v rodině není taková, co dřív. S přibývajícím věkem jim ubývá sil a role v péči a pomoci se pomalu obrací. KP1 to řekl takto: „Dřív jsme vozily dětičky do školy, školky.“ „Už toho od nás doma moc nepotřebují a spíš budeme potřebovat čím dál víc my je.“ KP3 se vyjádřil tímto způsobem: „No tak dřív jsme vnučky vozili do školy, na kroužky, a teď tuhle roli řidiče přebraly ony, když nás vozí po návštěvách, aby si mohl manžel dát něco k pití.“ „Už se nezapojujeme tolik do té těžké práce, no jo, nejsme už nejmladší.“ KP4 sdělil: „No tak jsme čím dál tím závislejší na mladších, nemáme už tolik síly a ty role se pomalu ale jistě obrací.“

KP2 uvedl, že je závislí na své rodině: „Změny se mě týkají hodně, nezvládám se už o sebe postarat, takže je všechno už na nich.“

Podkategorie 2: Generace X/Y

V této podkategorii komunikační partneři generace X/Y popisují, k jakým změnám v péči a pomoci došlo v průběhu času. Komunikační partneři se shodují na faktu, že dříve byla péče směřována výhradně k dětem, jak z jejich strany, tak ze strany prarodičů. S přibývajícím věkem prarodičů, tím spojeno ubývání jejich sil a zároveň zvyšování soběstačnosti a pomoci, kterou mohou poskytnout jejich dětem se role obrací. KP5 to popisuje takto: *„Čím více ubývá babičce a dědovi sil tak se určitě musíme zapojovat víc my všichni, i naše děti. Ze začátku zas ale babička s dědou pomáhali s děčkama, jak s hlídáním, tak že jsem se mohla zeptat na radu, když jsem nevěděla, nebo děti, když něco nevěděly třeba něco do školy, mohly zajít i k nim pro radu.“* KP6 v rozhovoru řekl toto: *„V minulosti byla péče soustředěna spíše na naše děti, teď pečujeme s pomocí našich dětí o tchána, mince se obrátila.“* KP7 uvádí takto: *„No tak dřív se všechno točilo kolem dětí, prarodiče nám pomáhali s hlídáním, a teď když prarodičům ubývají síly a chuť do práce, je většina na nás.“* KP8 mi v rozhovoru na toto téma odpověděl tímto způsobem: *„Tak pro nás ta péče o děti přechází pomalu ale jistě více a více k pomáhání babičce a dědovi, dříve nám oni dost pomáhali s dětma, teď je řada na nás. Naštěstí, čím jsou děti starší, pomáhají i oni se vším, co je třeba, jak mezi sebou, že se navzájem třeba vyzvedávají ze školy, tak při pomoci o zdravotně postiženého strejdu, který s námi bydlí.“*

Podkategorie 3: Generace Z

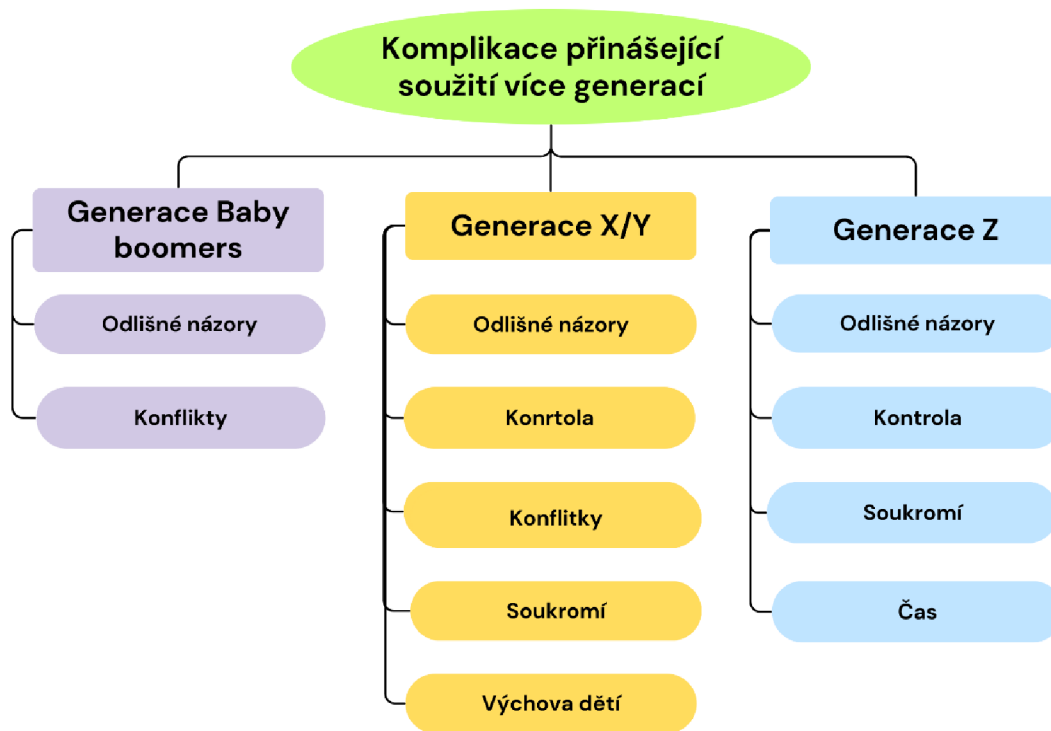
Z rozhovorů v této podkategorii vyplývá, že komunikační partneři si uvědomují, že s jejich přebývajícím věkem je třeba zapojit se více do pomoci a péči v rodině. Přestože u některých komunikačních partnerů ještě není třeba pečovat o prarodiče, jsou si vědomi toho, že to pravděpodobně nastane a budou i oni pečovat o své prarodiče. KP9 sdělil toto: *„Pomoc je jiná určitě, zatím není úplně potřeba se o prarodiče vysloveně pečovat, ale pravděpodobně to přijde.“* KP10 se při rozhovoru svěřil takto: *„Tak čím starší jsem tak tím víc si myslím, že dokážu zastat funkci v rodině, a naopak když dědovi ubývá sil, zastaneme jeho práci a on může odpočívat.“* KP11 to popisuje tímto způsobem: *„U nás jsem já nejmladší, takže péče o mě je maximálně v tom, že pro mě někdo dojede na vlak, ale je znát, že babičce s dědou už ubývá sil a ta práce co zastávali je na nás.“*

KP12 sdělil i to, že pomáhá svým rodičům i při vyzvedávání svých sourozenců: *„Mám víc povinností, jak úklid, vaření, nákupy, vyzvedávání sourozenců ze školy.“*

Kategorie 6: Komplikace přinášející soužití více generací

Tato kategorii se zabývá komplikacemi, které přináší soužití více generací. Tato kategorie má tři podkategorie pro odlišení různých pohledů třech generací na komplikace spojené s vícegeneračním soužitím.

Obrázek 6: Komplikace přinášející soužití více generací

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Podkategorie 1: Generace Baby boomers

Z rozhovorů s generací Baby boomers bylo zjištěno, že se všichni komunikační partneři shodují na tom, že jediné úskalí, které vícegenerační soužití přináší, jsou rozdílné názory na různá témata a s tím jsou často spojeny konflikty. KP1 to popisuje tímto způsobem: „No tak z mé strany asi nevýhody nejsou, až na občasné odlišné názory vycházíme dobře, nesympou nám nikde hřebíky, nelejou nám vodu přes práh.“ KP2 řekl: „Asi občas ty konflikty kvůli jiným názorům, ale já už radši vždycky ustoupím, tak to není tak častý.“ KP3 sdělil toto: „Tak nevyhneme se těm názorovým střetům, ale nikdy to není tak hrozný, abychom se nebavili spolu kvůli tomu. KP4 zmínil toto: „Každá generace má jiné názory, a to pak občas vede ke konfliktům že.“

Podkategorie 2: Generace X/Y

Z rozhovorů s komunikačními partnery z generace XY vyplývá, že komplikace vícegeneračního soužití jsou pro ně odlišné názory a z toho vzniklé konflikty. Tuto komplikaci uvedli komunikační partneři KP5, KP6, KP7 i KP8. KP5 řekl toto: *„Samozřejmě máme každý jiný názor občas, někdy teda musím já slevit ze svých názorů, ze svých potřeb a přizpůsobit se, a naopak. Kdyby to takhle nefungovalo, nemohli bychom takhle bydlet, protože bychom se stále jen dohadovali.“* KP6 zmínil: *„Dřív jsme se hodně dohadovali kvůli věcem okolo domu, kde bude tenhle záhon, kdy se pojedou do lesa, proč je k obědu tohle a ne tamto, občas to byly fakt blbiny, každý má prostě na věci jiný názor.“* KP7 to popsal tímto způsobem: *„Myslím, že kdybychom se odstěhovali, nebudem se tolik hádat, takhle musíme každou věc domlouvat i s mejma rodičema, a dohodnout se je dost těžký a většinou se u toho pohádáme.“* KP8 sdělil: *„No tak my si to chceme tady všechno dělat po svém, ale babička s dědou nám do toho furt mluví, většinou se nakonec domluvíme, je jasné že chtějí projevit i svůj názor, ale jednou je to naše, tak si to chceme dělat po svém už konečně. Neříkám, že bychom na jejich názor občas nedali, ale zkrátka je to složitý občas.“*

Další komplikací, kterou popisují komunikační partneři KP5, KP6, KP7 a KP8 je kontrola a narušování soukromí, která jim přijde v jejich věku přehnaná a zbytečná. KP5 sdělila: *„Babička s dědou musí o všem vědět, to je asi podle nich taková jejich stálá péče o nás všechny.“* KP6 popsal: *„Dřív mě hrozně rozčilovalo, že nám tchán s tchýní nenechali chvíli o samotě. O každé návštěvě potřebovali vědět dopředu.“* KP7 řekl: *„Mně přijde, že na to, že je mi padesát, moji rodiče si myslí, že nic nezvládnou, ikdyž je to už naopak. Furt nás hlídají, kam zase jedem, v kolik se vrátíme, oni nám to taky neříkají, nebojí se několikrát denně kouknout na to, co děláme. trochu prostoru by to chtělo“* KP8 zmínil: *„musí o všem vědět co se tady šustne, kdo za námi přijel na návštěvu.“*

Komunikační partneři KP6, KP7 a KP8 v rozhovorech zmínili, že na vícegeneračním soužitím jim vadilo, jak jim prarodiče ovlivňovali výchovu jejich dětí. KP6 řekl: *„Vadilo mi tady, že dřív se nám hodně pletli do výchovy našich dětí.“* KP7 zmínil: *„Když byly holky malé, babička nám hrozně kazila autoritu, my něco zakázali, babička šla a holkám dala.“* KP8 popsal tímto způsobem: *„No ale co bylo pro mě nejhorší, když byly děti malé babička mi mluvila i do výchovy, co dělám špatně, jak to je lepší, to bylo hrozné. Některé rady jsem si vzala k srdci, ale většinu z nich opravdu ne „*

KP6 sdělil, že péče o tchána je pro něj emoční zátěž: „*Pro mě je to poslední dobou těžký, starat se o tchána, kterej slábne, snažíme se dělat co můžeme, ale i tak všichni víme, že to neskončí dobře.*“ KP7 zmínil, že emoční zátěž jsou pro něj hádky: „*No mě už unavujou ty dohady upřímně, je to hrozně zbytečný, nedávám to.*“

Podkategorie 3: Generace Z

V podkategorii 3, která se věnuje komplikacím plynoucím z vícegeneračního soužití z pohledu generace Z bylo zjištěno, že komunikační partneři vidí jako nevýhodu neustálou kontrolu, která ale není směřována ze strany rodičů, ale prarodičů. Ti potřebují mít přehled o všem, co jejich vnoučata dělají. KP9 to dokonce popisuje, jako kdyby byla hlídána: „*Pro mě je asi těžký, že tady nikde nejsem sama a že mě babička s dědou furt kontrolujou, připadám si jak hlídaná.*“ KP11 řekl toto: „*Taky třeba babička s dědou ví líp, v kolik přijdu v noci domu, jsem pod nonstop kontrolou, furt mi lezou do pokoje.*“ KP12 mi sdělil jeho pohled takto: *není tady tolik soukromí, jak je nás v baráku devět.*“

KP10, KP11 a KP12 vnímají jako komplikaci i čas, který je spojen s pomocí či péčí. KP10 to popisuje tímto způsobem: „*No asi že ta péče o dědu zabere hroznýho času, já vím, že je to hmusný říkat, ale je to tak.*“ KP11 sdělil toto: „*No mě asi vadí, že nemám moc čas pro sebe doma, furt jsem zapojená do nějaký práce.*“ KP12 v rozhovoru odpověděl takto: *babička si občas něco naplánuje a zavolá, že by potřebovala tohle a tamto, ale já na to třeba zrovna nemám čas.*“

KP11 uvedl jako komplikaci i názorové rozdíly: „*Kapitola sama pro sebe jsou věčné dohady, každý by chtěl něco udělat podle sebe.*“

5 Diskuse

Tématem této bakalářské práce bylo vzájemná pomoc a péče u rodin ve vícegeneračním soužití. Cílem bakalářské práce bylo identifikovat silné a slabé stránky vícegeneračního soužití a jeho vliv na vzájemnou pomoc a péči.

Pro sběr dat byl použit kvalitativní výzkum, a to v podobě polostrukturovaných rozhovorů, což umožnilo získat podrobnější informace od komunikačních partnerů. Výběr komunikačních partnerů proběhl metodou sněhové koule. Tato metoda zajistila dostatečný vzorek lidí z různých generací žijících v rámci vícegeneračních soužití na Havlíčkovobrodsku. Data z rozhovorů byla analyzována pomocí metody otevřeného kódování. Tento postup umožnil najít opakující se kódy, které byly dále kategorizovány a podrobně popsány.

Získaná data poskytla cenné informace o tom, jak vícegenerační soužití ovlivňuje životy jednotlivců a rodin jako celku, přičemž výsledky ukázaly, jak silné stránky, tak slabé stránky vícegeneračního soužití. Tyto výsledky jsou důležité pro lepší pochopení souvislostí vzájemné pomoci a péče ve vícegeneračním soužití. Silnými stránkami vícegeneračního soužití je větší snaha o vzájemnou pomoc a péči ze stran všech generací, posilování mezilidských vztahů a předávání zkušenosti. Identifikovanými slabými stránkami poté jsou generační konflikty, omezení soukromí, emocionální a fyzická zátěž.

V rámci výzkumu vícegeneračního soužití se ukázalo, že nejvýznamnější silnou stránkou je **zvýšená vzájemná pomoc** mezi členy rodiny. Na základě tohoto tvrzení Navrátilová (2022) argumentuje, že vzájemné soužití napomáhá předávání hodnot, které se odráží na silnějších rodinných vazbách. V těchto rodinách se dle autorky vzájemná pomoc předává účinněji. Autorka popisuje, že v rodinách, ve kterých děti vyrůstají společně se starší generací mají tendenci vracet péči a lásku svým rodičům a prarodičům. Dle mého názoru členové rodiny mohou každý den naslouchat problémům druhých a tím si lépe uvědomují, co je trápí a s čím by potřebovali pomoci. I já sama si uvědomuji tuto potřebu, i přes to, že jsou moji prarodiče soběstační. Bydlíme na vesnici, babička s dědou nejezdí do města na nákup často, a tak se automaticky ptám, co by potřebovali nakoupit. Jsou to povětšinou maličkosti, které ulehčí každodenní život. Domnívám se, že většina mladých lidí, kteří takto nežijí necítí takovou potřebu pomáhat svým prarodičům v takové míře. Celkově vzájemná pomoc a péče v rámci vícegeneračního soužití přinášejí významné

výhody pro všechny generace. Starší členové rodiny pocítují smysluplnost ve své pomoci a mladší generace získávají pevné zázemí, což vede ke zvýšení soudržnosti a stability rodiny. Dle mého názoru může tato silná stránka vícegeneračního soužití snížit tlak a stres, neboť členové rodiny vědí, že se na sebe mohou navzájem spolehnout. Holub (2020) uvádí, že vzájemná podpora mezi generacemi se může týkat jak emocionální, tak praktické pomoci, včetně finanční podpory, péče o domácnost či sdílení životních zkušeností a rad. Mezigenerační solidarita je dle Holuba (2020) zásadní pro zdravé fungování rodin a společnosti jako celku, podporuje pocit sounáležitosti a přispívá k sociální soudržnosti.

Generace Baby boomers má dlouhodobou zkušenost s poskytováním pomoci mladším generacím, například ve formě hlídání vnoučat nebo finanční podpory. S přibývajícím věkem však vnímají, že bude čím dál více potřebná pomoc opačným směrem – od mladších k nim. Krejčíková a Langmaeir (2006) popisuje, že s tímto věkem je spojena touha po seberealizaci a užitečnosti pro ostatní, avšak později převládá potřeba přijetí a emocionální opory od blízkých.

Baby boomers často potřebují pomoc s běžnými činnostmi, jako je technická podpora, řízení automobilu, nákupy nebo dokonce základní osobní péče. Přestože si vědomě uvědomují tuto změnu rolí, často se snaží udržet si nezávislost, kde je to možné a chtějí být stále užiteční pro rodinu.

Zástupci generace X/Y vnímají vzájemnou pomoc jako nezbytnou, zejména v situacích, kdy starší generace již nemůže pomáhat na fyzicky náročných úkolech nebo vyžaduje zvýšenou zdravotní péči.

Nejmladší generace Z je často méně zatížena přímou péčí o starší členy, ale jsou si vědomi, že tato zodpovědnost na ně v budoucnu pravděpodobně připadne. Jsou ochotni se zapojit do péče o starší členy rodiny, ale preferují, aby tato péče byla efektivně rozdělena mezi členy rodiny, aby si mohli zachovat čas a prostor pro svůj osobní život. Vnímají vzájemnou pomoc jako příležitost k učení a rozvoji osobních dovedností.

Předávání zkušeností mezi generacemi v rodině je silnou stránkou, která značně ovlivňuje vzájemnou pomoc a péči. Tento proces mezigeneračního učení nejenže posiluje mezilidské vztahy, ale také umožňuje členům rodiny lépe porozumět potřebám ostatních, což napomáhá k efektivnější a cílenější vzájemné pomoci a péči. S touto silnou stránkou

mého výzkumu naprosto souzním, pro mě osobně je to jedna z nejkrásnějších věcí na vícegeneračním soužití. Rodina je pro mě vždy na prvním místě a vždy tomu tak bude. Kdybych nebydlela společně s babičkou a dědou, celá má osobnost by byla pravděpodobně jiná. Vážím si každé rady a s nadšením poslouchám jejich příběhy a zkušenosti, které během svého života nabyli.

Baby boomers považují předávání svých zkušeností za důležitou část své role v rodině. Sdílením svých životních příběhů, rad a dovedností pomáhají mladším generacím prožívat jejich životní výzvy. Generace X/Y oceňuje zkušenosti, které se od starších generací naučily a snaží se je uplatnit například ve svém rodičovství. Tato generace často stojí mezi svými rodiči a vlastními dětmi. Pro Generaci Z může být předávání zkušeností zdrojem učení se a pochopení. Tato generace čerpá ze znalostí starších, a to ve všech směrech.

Tuto silnou stránku podporuje i tvrzení Rabušicové a kolektivu (2012) tím, že starší lidé mají bohaté zkušenosti a znalosti, jsou nositelem tradic, což může být pro mladší generace zdrojem cenných emocionálních zážitků. Dle autorky mohou také formovat jejich hodnoty a přispívat k překonávání stereotypů.

Prohlubování mezilidských vztahů je zásadní pro každou rodinu. A pro vícegenerační rodinu to platí dvakrát tolik. Z výzkumu vyplývá, že pevné rodinné vztahy a dobré mezilidské vztahy výrazně zlepšují vzájemnou pomoc a péči ve vícegeneračním soužití. Myslím si, že pokud mají členové rodiny silné vzájemné vztahy, jsou více motivováni a ochotni vzájemně si pomáhat a podporovat se v různých životních situacích. Výzkum ukazuje, že každá generace přistupuje k této problematice s různými očekáváními a cíli. Všechny ale vnímají důležitost silných rodinných vztahů pro zajištění péče a pomoci potřebné pro pohodové vícegenerační soužití.

Výzkum ukázal, že generace Baby Boomers považuje prohlubování mezilidských vztahů za důležité pro udržení rodinné soudržnosti. Tato generace hodnotí společné rodinné aktivity a vzájemnou komunikaci jako základní pilíře, které pomáhají udržovat a rozvíjet rodinné vztahy. Dobré mezilidské vztahy jim umožňují cítit se bezpečně, ví, že se na ostatní členy rodiny mohou spolehnout a jejich život neztrácí smysl, protože se cítí stále užitečnými pro druhé. To potvrzuje i Simpson (2018), který uvádí, že pro některé prarodiče může být společné soužití výhodou, která jim přináší novou energii,

optimismus, pocit mládí a smysluplnosti. Výzkumy ukázaly, že emocionální pouto mezi prarodiči a vnoučaty může přispět k ochraně před depresí, posílení kognitivních funkcí, a dokonce i prodloužení života.

Pro generaci X/Y jsou dobré mezilidské vztahy důležité pro podporu a porozumění napříč generacemi. Silné rodinné vztahy jim umožňují lépe organizovat rodinné záležitosti a zajišťovat potřebnou péči, jak pro jejich děti, tak pro stárnoucí rodiče. Z výzkumu vyplývá, že tato generace využívá vybudované vztahy k lepšímu plánování péče a rozdělování povinností. Sobotková (2012) zmiňuje, že každodenní rituály představují pro rodinu charakteristické a ustálené postupy určitých aktivit, které slouží k ochraně, podpoře a udržení stability.

Generace Z vnímá prohlubování mezilidských vztahů jako způsob, jak se připravit na budoucí role v rodině. Silné vztahy s ostatními členy rodiny jim dodávají jistotu a podporu v osobním životě. Tato generace oceňuje společně strávený čas, posiluje jejich potřebu nutnosti vzájemné pomoci. Simpson (2018) uvádí, že díky společnému soužití mohou mít vztahy, které jim poskytují bezpečné útočiště u někoho, kdo je pro ně oporou a na koho se mohou spolehnout. Tato podpora podle něj může mít pozitivní dopad na jejich emocionální blaho.

Zjištěnou slabou stránkou mého výzkumu jsou **mezigenerační názorové konflikty**. Generační konflikty mohou bezpochyby zhoršovat vzájemnou pomoc a péči ve vícegeneračních rodinách. Tyto konflikty často vznikají kvůli rozdílným názorům a očekáváním mezi různými generacemi. To může vést k nedorozuměním a napětí ve vztazích, což může omezovat ochotu k vzájemné pomoci. Telehuz a Breunerová (2020) tvrdí, že různé životní situace a specifické zkušenosti, které má každá generace, často vedou k vzájemnému nepochopení v rodinných vztazích, které mohou vyústit v konflikty.

Myslím si, že pokud se tyto konflikty neřeší, mohou negativně ovlivnit celkovou schopnost rodiny efektivně spolupracovat a poskytovat vzájemnou pomoc. Proto je důležité, aby členové rodiny pracovali na rozvoji vzájemného porozumění a respektu k rozdílným názorům a potřebám. Bohužel musím přiznat, že právě díky tomuto výzkumu jsem zjistila, že v naší rodině jsou konflikty podstatně častější a to se odráží na mém

celkovém názoru na vícegenerační soužití. Díky tomu alespoň vím, jak zapracovat na tom, abychom se snažili konfliktům předcházet.

Omezování soukromí a neustálá kontrola jsou další dvě slabé stránky, které významně ovlivňují vícegenerační soužití. Soukromí je důležité pro každého člena rodiny. Ve vícegeneračních domácnostech může být však obtížné udržet potřebné soukromí, což může vést k pocitům omezení, zejména u mladších generací. Kontrola z pohledu generace Baby boomers může být vnímána jako nutná pro udržení řádu v domácnosti. Zbylé generace vnímají kontrolu a omezení svého soukromí velmi negativně. Z výsledků výzkumu jsem zjistila, že generace X/Y vnímá negativně přehnanou potřebu angažovanosti nejstarší generace do výchovy dětí, nebo obstarávání domácnosti. Toto tvrzení podkládá i Smékal (2009), který tvrdí, že prarodiče někdy nedokážou uznat své dospělé děti jako plně kompetentní v zajišťování potřeb své rodiny, což může být způsobeno jejich přetížením nebo vnímanou nezralostí. Tato nedůvěra ve schopnosti dospělého potomka řídit rodinné záležitosti může být v některých rodinách zdrojem konfliktů.

Generace Z potřebuje dostatek soukromí pro budování své identity. Důležitost soukromí připisuje i Bechyňová (2003), která tvrdí, že respektování individuality a poskytování prostoru pro samostatná rozhodnutí je nezbytné pro zdravý rozvoj.

Omezování soukromí a přílišná kontrola mohou bezpochyby ovlivnit vzájemnou pomoc a péči. Nedostatek soukromí a přílišná kontrola si myslím, že mohou způsobit nespokojenost některých členů rodiny, což může snižovat jejich ochotu a schopnost aktivně se podílet na vzájemné péči.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo identifikovat silné a slabé stránky vícegeneračního soužití a jeho vliv na vzájemnou pomoc a péči.

V rámci bakalářské práce zaměřené na vzájemnou pomoc a péči u rodin ve vícegeneračním soužití jsem zkoumala, jak jednotlivé generace vnímají vliv vzájemného soužití na pomoc a péči. Výzkum byl proveden na základě polostrukturovaných rozhovorů se všemi generacemi rodin žijících ve vícegeneračním soužití, což umožnilo získat ucelený pohled na silné a slabé stránky vícegeneračního soužití, které mají mít vliv na vzájemnou pomoc a péči.

Z výzkumu vyplynulo, že vícegenerační soužití má přímý vliv na vzájemnou pomoc a péči. Vícegenerační soužití umocňuje vzájemnou pomoc a péči o členy rodiny, což vede ke zvýšení soudržnosti a stability rodiny. Tímto způsobem mladší generace může pravidelně pomáhat starším členům v každodenních úkolech, zatímco starší generace poskytuje emocionální podporu a sdílí svoje životní zkušenosti.

Další silnou stránkou vícegeneračního soužití je předávání zkušeností mezi generacemi. Napomáhá k hlubšímu porozumění a empatii mezi členy rodiny, což značně zlepšuje schopnost efektivní vzájemné pomoci a péči. Starší generace předává mladším cenné rady a životní lekce, které pomáhají mladším generacím s životními výzvami. Mladší generaci naopak informuje starší generace o moderních technologiích. Silnou stránkou, která má vliv na vzájemnou pomoc a péči ve vícegeneračním soužití, je prohlubování mezilidských vztahů. K tomu dochází především díky každodennímu kontaktu a společnému trávení volného času. Pevné rodinné vztahy umožňují lepší komunikaci a vzájemné porozumění mezi generacemi, což vede k lepší domluvě rodinných záležitostí a péči o jednotlivé členy. Tato soudržnost je důležitá pro dobré fungování rodiny a zajištění potřebné podpory pro všechny její členy.

Slabou stránkou vícegeneračního soužití jsou rozdíly v názorech mezi generacemi. Tyto názorové rozdíly mohou vést ke konfliktům a napětí ve vztazích, což může omezovat ochotu k vzájemné pomoci. Tyto konflikty často ztěžují společné soužití a mohou negativně ovlivnit celkovou schopnost rodiny spolupracovat a poskytovat vzájemnou pomoc a péči. Dalšími identifikovanými slabými stránkami, které ovlivňují vzájemnou

pomoc a péči jsou omezení soukromí a neustálá kontrola ze strany starších generací. Ty mohou vést k pocitům omezení a nespokojenosti u mladších členů rodiny. To může snižovat jejich ochotu a schopnost aktivně se podílet na vzájemné pomoci a péči o ostatní členy rodiny.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem měla možnost nahlédnout do rodin, které žijí ve vícegeneračním soužití. Díky tomu jsem měla příležitost porovnat to s mou vlastní zkušeností. Uvědomila jsem si jaké silné a slabé stránky, hrají roli ve vícegeneračním soužití a jak mohou ovlivňovat vzájemnou pomoc a péči i v jiných rodinách. To mi pomohlo ujasnit si, zda pokračovat ve vícegeneračním soužití.

Domnívám se, že stanovený cíl této práce byl naplněn. Tato bakalářská práce může sloužit jako informační materiál pro rodiny, které uvažují o vícegeneračním soužití nebo již v takovém uspořádání žijí. Bakalářská práce může být využita i jako studijní materiál pro studenty zabývající se touto problematikou.

Seznam použité literatury

1. Abreu, G. (2023). *Výběr vzorku sněhovou koulí: Odhalení tajemství účinného výzkumného nástroje*. Mind the Graph. Retrieved April 7, 2024, from <https://mindthegraph.com/blog/cs/vyber-vzorku-snehovou-kouli/>
2. Bechyňová, B. (2003). *Období dospívání*. Bechyňová psycholog. Retrieved April 7, 2024, from <http://www.bechynova-psycholog.cz/clanky/obdobi-dospivani/>
3. Gillernová, I., Kebza, V., & Rymeš, M. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Grada.
4. Hartl, P. (2004). *Stručný psychologický slovník*. Portál. <https://www.bookport.cz/kniha/strucny-psychologicky-slovník-3256/>
5. Hayes, J. B., Parks, C., McNeilly, S., & Johnson, P. (2018). Boomers to Millennials: Generational Stereotypes at Work in Academic Librarianship. *The Journal of Academic Librarianship*, 44(6), 845-853. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2018.09.011>
6. Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál.
7. Hyesová, N. (2013). *Základy sociální psychologie Nicky Hayesová*. Portál. <https://www.bookport.cz/kniha/zaklady-socialni-psychologie-11368/>
8. Holub, D. (2020). *Mezigenerační solidarita*. Česká společnost pro psychoanalytickou psychoterapii. Retrieved April 7, 2024, from <https://cspap.cz/mezigeneracni-solidarita/>
9. Jandourek, J. (2012). *Slovník sociologických pojmů*. Grada. <https://www.bookport.cz/kniha/slovník-sociologicky-ch-pojmu-1973/>

10. Jeřábek, H. (2013). *Mezigenerační solidarita v péči o seniory*. Sociologické nakladatelství SLON.
11. Kraus, B. (2008). *Základy sociální pedagogiky*. Portál.
12. Lanier, K. (2017). 5 things HR professionals need to know about Generation Z. *Strategic HR Review*, 16(6), 288-290. <https://doi.org/10.1108/SHR-08-2017-0051>
13. Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2. aktualizované vydání). Grada. <https://www.bookport.cz/kniha/vyvojova-psychologie-51/>
14. Matoušek, O. (1993). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství.
15. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.
16. Mlýnková, J. (2011). *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Grada.
17. Navrátilová. (2022). *Do vztahu mezi prarodiči a vnoučaty se vyplatí investovat*. Sendvičová Generace. Retrieved April 25, 2024, from <https://www.sendvicovagenerace.cz/do-vztahu-mezi-prarodici-a-vnoucaty-se-vyplati-investovat/>
18. Otová, B., Mihalová, R., & Bobková, K. (2020). *Základy biologie a genetiky člověka* (Vydání druhé). Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.
19. Psychologie pro každého. (2024). *Jaké role v životě zastáváme? – Divadlo každodenního života*. Retrieved February 1, 2024, from <https://psychologieprokazdeho.cz/jake-role-v-zivote-zastavame-aneb-divadlo-kazdodenniho-zivota/>

20. Rabušicová, M., Kamanová, L., & Pevná, K. (2012). Mezigenerační učení: učit se mezi sebou v rodině. *Studia paedagogica*, 17(1). <https://doi.org/10.5817/SP2012-1-10>
21. Rabušicová, M., Kamanová, L., & Pevná, K. (2011). *O mezigeneračním učení*. Masarykova univerzita.
22. Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada.
23. Sendvičová generace. (2024). *Neuchopený fenomén dnešní doby*. Centrum pro rodinu s dětmi. Retrieved April 9, 2024, from <https://www.crsp.cz/nabizime/sluzby/sendvicova-generace/>
24. Síť v hrsti. (2021) *Kdo je Generace X, Y (miléniálové), tichá generace Z a Baby boomers?* Síť v hrsti. Retrieved April 16, 2024, from <https://sitevhrsti.cz/generace-x-y-z-baby-boomers/>
25. Smékal, V. (2009). *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadlení [i.e. zrcadle] vědomí a jednání* (3., opr. vyd). Barrister & Principal.
26. Smith, R. (2020). *Baby Boomer Generation: Birth Years and Characteristics*. Family Search. Retrieved April 7, 2024, from <https://www.familysearch.org/en/blog/baby-boomer-generation-characteristics>
27. Sobotková, I. (2012). *Psychologie rodiny* (3. vyd). Portál.
28. Studium psychologie. (2023). *Etapy psychického vývoje: dospělost, stárnutí a stáří, smrt. Psychologická charakteristika těchto období, jejich význam pro další vývoj*. Retrieved February 1, 2024, from <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/7-dospelost-starnuti-smrt.html>

29. Symons, X. *Multigenerational Living: Is It a Solution For Our Aging Population?* Institute for family studies. Retrieved March 30, 2024, from <https://ifstudies.org/blog/multigenerational-living-is-it-a-solution-for-our-aging-population>
30. Simpson, K. (2018). *A Grandparent's Role With Grandchildren*. Extra Mile. Retrieved February 9, 2024, from <https://extramile.thehartford.com/family/grandparenting/grandparenting-role/>
31. Telehuz, V., & Brunerová, T. (2020). *Mezigenerační soužití: Výhody a nevýhody společného žití pod jednou střechou*. Neztratit se ve stáří. Retrieved April 7, 2024, from <https://www.neztratitsevestari.cz/poradna/zdravi-rodina-vztahy-poradna/mezigeneracni-souziti-vyhody-a-nevyhody-spolecneho-ziti-pod-jednou-strechou/>
32. Telehuz, V., & Brunerová, T. B. (2020). *Žít spolu v harmonii: Jaká pravidla pomohou v mezigeneračním soužití?* Neztratit se ve stáří. Retrieved April 21, 2024, from <https://www.neztratitsevestari.cz/poradna/zdravi-rodina-vztahy-poradna/zit-spolu-v-harmonii-jaka-pravidla-pomohou-v-mezigeneracnim-souziti/>
33. Urban, L. (2017). *Sociologie Klíčová témata a pojmy*. Grada. <https://www.bookport.cz/kniha/sociologie-2982/>
34. Vítková, M. (Ed.). (2004). *Otázky speciálně pedagogického poradenství: základy, teorie, praxe : učební text k projektu "Integrované poradenství pro znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce* (Vyd. 2). MSD.

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vnímání vzájemné pomoci a péče	30
Obrázek 2: konkrétní příklady pomoci a péče	32
Obrázek 3: Vliv mezigeneračního soužití na mezilidské vztahy	35
Obrázek 4: Role komunikace.....	38
Obrázek 5: Změny s časem	40
Obrázek 6: Komplikace přinášející soužití více generací	42

Seznam tabulek

Tabulka 1: Struktura komunikačních partnerů dle generací	28
Tabulka č 2: Identifikované kategorie	29
Tabulka č 3: Identifikované podkategorie	29

Seznam příloh

Příloha č.1 – Informovaný souhlas

Příloha č.2 – Seznam otázek

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době píše závěrečnou práci s názvem Vzájemná pomoc a péče u rodin ve vícegeneračním soužití. V rámci této práce provádím výzkum, jehož cílem je identifikovat silné a slabé stránky vícegeneračního soužití českých rodin a jeho vliv na vzájemnou pomoc a péči.

Výzkum bude veden formou polostrukturovaného rozhovoru. Průběh rozhovoru bude nahráván a ze zvukového záznamu bude následně pořízen doslovný přepis, který bude dále analyzován. Zvukový záznam bude sloužit pouze pro potřebu doslovného přepisu.

Prohlášení

Potvrzuji, že jsem se dobrovolně rozhodl/a účastnit se výzkumu popsaného výše. Byl/a jsem řádně informován/a o obsahu, cílech, metodách a průběhu výzkumu, jakož i o přínosech a možných rizicích spojených s mou účastí. Souhlasím, že všechny shromážděné informace budou anonymizovány a použity pro účely vytvoření závěrečné práce studenta/studentky.

Měl/a jsem dostatek času na to, abych si vše promyslel/a a mohl/a se na cokoliv zeptat, co mi nebylo jasné. Na všechny mé dotazy jsem obdržel/a jasné a srozumitelné odpovědi.

Prohlašuji, že jsem si plně vědom/a informací uvedených v tomto informovaném souhlasu a souhlasím s tím, že moje osobní a citlivé údaje budou zpracovávány v souladu s uvedenými podmínkami.

Podepsáním tohoto dotazníku souhlasím s účastí ve výše uvedeném výzkumu.

Datum .....

Podpis komunikačního partnera .....

Příloha č. 2 - Otázky použity pro rozhovory s komunikačními partnery

1. Jak vnímáte vzájemnou pomoc a péči ve vaší rodině?
2. Mohli byste popsat, jak se u vás doma dělí role v péči a pomoci mezi generacemi?
3. Jaké změny ve vzájemné pomoci a péči jste zaznamenali s přibývajícím věkem či příchodem nových generací?
4. Mohli byste uvést konkrétní příklady vzájemné pomoci a péče mezi generacemi ve vaší rodině?
5. Jaké hodnoty nebo tradice ve vaší rodině podporují vzájemnou pomoc a péči mezi generacemi? Pokud jsou, mohli byste je popsat?
6. Jak vzájemná pomoc a péče ovlivňuje vztahy mezi generacemi ve vaší rodině?
7. Jakou roli podle vás hraje komunikace ve vzájemné pomoci a péči ve vaší rodině?
8. Jaké komplikace přináší vícegenerační soužití ve vaší rodině?
9. Jak vnímáte budoucnost vícegeneračního soužití a vzájemné pomoci a péče ve vaší rodině?
10. Jaké jsou podle vás největší výhody a nevýhody života ve vícegeneračním soužití?
11. Jaké jsou hlavní výzvy, kterým čelí rodiny ve vícegeneračním soužití?
12. Jaký je váš názor na roli babiček a dědečků ve vícegeneračních rodinách a jakým způsobem přispívají k péči a pomoci?
13. Jaký je podle vás vztah mezi vícegeneračním soužitím a celkovým blahem rodiny?
14. Kdybyste si mohli znovu vybrat, zda žít ve vícegeneračním soužití, jak byste se rozhodli?